

URZĄD STATYSTYCZNY W BYDGOSZCZY

**RAPORT Z WYNIKÓW
WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO**

**POWSZECHNY
SPIS ROLNY
2010**

BYDGOSZCZ 2011

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

PRZEWODNICZĄCY
Piotr Stolarczyk

REDAKTOR GŁÓWNY
Wioletta Zwara

REDAKCJA MERYTORYCZNA

*Waldemar Borzych, Ewa Panic-Kentzer, Anna Wilska – Wydział Badań Ankietowych
Anna Nakielska – Wydział Opracowań Statystycznych*

OPRACOWANIE TABLIC, REDAKCJA TECHNICZNA, KOREKTA, SKŁAD I GRAFIKA KOMPUTEROWA, CD-ROM

*Rafał Lis, Anna Nakielska, Jacek Pruski – Wydział Opracowań Statystycznych
pod kierunkiem Małgorzaty Rybak*

**PROSIMY O PODANIE ŹRÓDŁA
PRZY PUBLIKOWANIU DANYCH GUS I US**

ISBN 978-83-62131-28-0

Publikacja dostępna w Internecie
<http://www.stat.gov.pl/bydgosz>

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy ul. Konarskiego 1-3, 85-066 Bydgoszcz,
tel. 52 3669-390, fax 52 3669-356

Druk:

Urząd Statystyczny w Olsztynie — Wydział Poligraficzny; ul. Kościuszki 78/82, 10-950 Olsztyn
Nakład: 200 egz. Format A4 Zam. 52/WP/2011 Cena 15,00 zł

PRZEDMOWA

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu opracowanie zawierające podstawowe wyniki **Powszechnego Spisu Rolnego 2010 (PSR 2010)** dla województwa kujawsko-pomorskiego. Spis ten został przeprowadzony od 1 września do 31 października 2010 r. według stanu na dzień **30 czerwca 2010 r.** (dzień referencyjny). PSR 2010 jest pierwszym spisem zrealizowanym od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Niniejsza publikacja została przygotowana w formie raportu, prezentującego wstępne wyniki w zakresie większości tematów, będących przedmiotem badania w spisie rolnym. *Raport z wyników województwa kujawsko-pomorskiego* składa się z części metodologicznej, analitycznej i tabelarycznej. Dodatkowo podstawowe zjawiska zaprezentowano w postaci wykresów.

Uwagi ogólne rozpoczynające część analityczną opracowania charakteryzują rolnictwo województwa kujawsko-pomorskiego, ale i pozwalają zaobserwować zmiany, jakie zaszły od 2002 r., kiedy przeprowadzono poprzedni spis rolny. Ponadto wyniki spisu zostały przedstawione w rozdziałach: gospodarstwa rolne, użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów, zwierzęta gospodarskie, ciągniki i maszyny rolnicze oraz pracujący w gospodarstwach rolnych.

Informacje pochodzące ze spisu, zawarte w części tabelarycznej, charakteryzują sytuację w rolnictwie w Kujawsko-Pomorskim oraz pozwalają określić zmiany, jakie zaszły w województwie w ostatnich latach, m.in. w efekcie przystąpienia Polski do UE.

Należy jednak podkreślić, że ze względu na nieco inny sposób ujęcia niektórych pytań w formularzach spisowych, pełna porównywalność wyników pomiędzy spisami z 2002 a 2010 roku nie jest możliwa.

Oddając do rąk Państwa niniejszy Raport... pragnę złożyć serdeczne podziękowanie wszystkim osobom i instytucjom, które przyczyniły się do przeprowadzenia spisów na terenie województwa kujawsko-pomorskiego i opracowania ich wyników.

Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Spisowego

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Piotr Stolarczyk

SPIS TREŚCI

	Strona
PRZEDMOWA	3
UWAGI METODYCZNE	6
Wprowadzenie	6
Zakres i tematyka Powszechnego Spisu Rolnego 2010	7
Schemat losowania próby gospodarstw rolnych osób fizycznych o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha	9
Ważniejsze definicje, pojęcia spisowe i zasady spisywania	10
Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych	17
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH. WAŻNIEJSZE SKRÓTY	19
UWAGI ANALITYCZNE	20
Uwagi ogólne	20
Gospodarstwa rolne	28
Użytkowanie gruntów	31
Powierzchnia zasiewów	32
Zwierzęta gospodarskie	34
Ciągniki i maszyny rolnicze	38
Pracujący w gospodarstwach rolnych	41

	Tabl.	Strona
CZĘŚĆ TABELARYCZNA		
Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i użytkowników w latach 2002 i 2010	1	53
Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w latach 2002 i 2010	2	54
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w latach 2002 i 2010	3	55
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według użytkowników w latach 2002 i 2010	4	56
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	5	57
Powierzchnia zasiewów według użytkowników w latach 2002 i 2010	6	58
Powierzchnia zasiewów według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	7	59
Zwierzęta gospodarskie według użytkowników w latach 2002 i 2010	8	60

	Tabl.	Strona
CZĘŚĆ TABELARYCZNA		
Zwierzęta gospodarskie według grup obszarowych użytków rolnych w 2010 r.	9	61
Ciągniki i maszyny rolnicze w gospodarstwach rolnych według użytkowników w latach 2002 i 2010	10	62
Ciągniki i maszyny rolnicze w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	11	63
Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych w czerwcu 2010 r. według grup obszarowych użytków rolnych	12	64
Użytkownicy gospodarstw indywidualnych według grup wieku, płci i grup obszarowych użytków rolnych w 2010 r.	13	65
Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w ciągu roku według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	14	66

	Strona
SPIS MAP I WYKRESÓW	
Województwo kujawsko-pomorskie na tle pozostałych województw w 2010 r.	27
Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	29
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2010 r.	30
Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów w latach 2002 i 2010	33
Zwierzęta gospodarskie w latach 2002 i 2010	35
Liczba ciągników na 100 gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	40
Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych (w ciągu roku) według grup obszarowych użytków rolnych w 2010 r.	44
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według województw w 2010 r.	45
Gospodarstwa rolne i powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2010 r.	45
Struktura gospodarstw według prowadzonej działalności rolniczej w latach 2002 i 2010	46
Struktura użytkowania gruntów w 2010 r.	46
Udział województw w krajowej powierzchni zasiewów w 2010 r.	47
Struktura zasiewów w latach 2002 i 2010	47
Struktura stada bydła w latach 2002 i 2010	48
Obsada bydła według województw w 2010 r.	48
Struktura stada trzody chlewnej w latach 2002 i 2010	49
Obsada trzody chlewnej według województw w 2010 r.	49
Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010	50
Ciągniki rolnicze według województw w 2010 r.	50
Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w ciągu roku w swoim gospodarstwie rolnym według grup wieku w 2010 r.	51

UWAGI METODYCZNE

Wprowadzenie

Powszechny Spis Rolny 2010 (PSR 2010) przeprowadzony został **od 1 września do 31 października 2010 r.** według stanu na dzień **30 czerwca 2010 r.** (dzień referencyjny) **o godzinie 24.00.**

Podstawę prawną PSR 2010 oraz badania metod produkcji rolnej stanowiły:

- a) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1166/2008 z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie badań struktury gospodarstw rolnych i badania metod produkcji rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 571/88 (Dz. U. UE nr L 321 z dnia 1 grudnia 2008 r.), zwane dalej Rozporządzeniem unijnym;
- b) Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o powszechnym spisie rolnym w 2010 r. (Dz. U. z dnia 10 sierpnia 2009 r., Nr 126 poz. 1040), zwana dalej Ustawą;
- c) Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 1995 r., Nr 88, poz. 439; z 1996 r., Nr 156, poz. 775; z 1997 r., Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 769; z 1998 r., Nr 99, poz. 632 i Nr 106, poz. 668; z 2001 r., Nr 100, poz. 1080; z 2003 r., Nr 217, poz. 2125; z 2004 r., Nr 273, poz. 2703; z 2005 r., Nr 163, poz. 1362; z 2006 r., Nr 170, poz. 1217; z 2007 r., Nr 166, poz. 1172);
- d) Program Badań Statystycznych Statystyki Publicznej.

W powyższych aktach prawnych określono termin i zakres tematyczny spisu, zasady organizacji i realizacji prac spisowych, zobowiązanie respondentów do udzielania informacji oraz sposób zebrania i ochrony danych.

PSR 2010 jest pierwszym spisem zrealizowanym od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Z członkostwa państwa polskiego w UE wynika szereg zobowiązań, m.in. konieczność dostarczenia informacji z dziedziny rolnictwa w zakresie i terminach określonych przez Komisję Europejską.

Potrzeba przeprowadzenia PSR 2010 r. wynikała ponadto z konieczności:

- zapewnienia bazy informacyjnej o gospodarstwach rolnych, koniecznej dla realizacji krajowej, regionalnej i lokalnej polityki rolnej i społecznej na wsi,
- analizy zmian, jakie zaszły w rolnictwie na przestrzeni lat 2002–2010,
- wykonania zobowiązań Polski w zakresie dostarczenia informacji dla potrzeb innych niż EUROSTAT organizacji międzynarodowych (FAO, OECD i inne),
- pospisowej aktualizacji statystycznego rejestru gospodarstw rolnych, a tym

samym przygotowania operatów do różnotematycznych badań reprezentacyjnych z zakresu rolnictwa realizowanych w latach następnych.

Poza Raportem krajowym, wyniki spisu dla Polski zostaną przedstawione w publikacjach pod następującymi tytułami:

1. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Użytkowanie gruntów*,
2. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Uprawy rolne i wybrane elementy metod produkcji roślinnej*,
3. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Uprawy ogrodnicze*,
4. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Zwierzęta gospodarskie i wybrane elementy metod produkcji zwierzęcej*,
5. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Środki produkcji w rolnictwie*,
6. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Charakterystyka gospodarstw rolnych*,
7. Powszechny Spis Rolny 2010 – *Pracujący w gospodarstwach rolnych*.

Wyniki szczebla wojewódzkiego, poza niniejszym Raportem, ukażą się w publikacji „Powszechny Spis Rolny 2010 – *Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie...*”.

Nowym rozwiązaniem w procesie udostępniania danych będzie *Analityczna Baza Mikrodanych (ABM)*, w której znajdują się odpersonalizowane dane uzyskane w spisie i badaniu metod produkcji rolnej. Walorem ABM, istotnym z punktu widzenia użytkowników informacji statystycznej, będzie *Aplikacja Użytkowników Zewnętrznych* oraz możliwość komunikacji m.in. z *Podsystemem Metainformacji* czy budowanym obecnie *Portalem Geostatystycznym*.

Ponadto w *Banku Danych Lokalnych* będą zamieszczone informacje ze spisu dla poszczególnych szczebli podziału terytorialnego kraju.

Zakres i tematyka Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Spis rolny został przeprowadzony jako:

- I. badanie pełne w gospodarstwach rolnych:
 1. osób fizycznych o powierzchni użytków rolnych wynoszącej:
 - a) co najmniej 1 ha,
 - b) poniżej 1 ha:
 - spełniających progi fizyczne określone w załączniku II do Rozporządzenia unijnego (prowadzące uprawę roślin o powierzchni co najmniej: 0,5 ha dla tytoniu, 0,5 ha dla chmielu, 0,5 ha dla warzyw i truskawek gruntowych, 0,1 ha dla warzyw i truskawek pod osłonami, 0,1 ha dla

kwiatów i roślin ozdobnych pod osłonami lub prowadzących chów zwierząt o skali chowu co najmniej: 10 sztuk dla bydła ogółem, 50 sztuk dla trzody chlewnej ogółem, 10 sztuk dla loch, 20 sztuk dla owiec ogółem, 20 sztuk dla kóz ogółem, 1000 sztuk dla drobiu ogółem),

- dodatkowo na potrzeby krajowe – prowadzących uprawę roślin o powierzchni co najmniej: 0,5 ha dla plantacji drzew owocowych, 0,5 ha dla plantacji krzewów owocowych, 0,3 ha dla szkółek sadowniczych i ozdobnych, 0,1 ha dla truskawek gruntowych oraz 0,1 ha dla tytoniu lub prowadzących chów zwierząt o skali chowu co najmniej: 5 sztuk dla krów ogółem, 100 sztuk dla drobiu ogółem oraz 5 sztuk dla koni ogółem, nie więcej jednak niż progi określone w załączniku II do Rozporządzenia unijnego;

2. osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej;

- II. badanie reprezentacyjne w gospodarstwach rolnych osób fizycznych o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych, innych niż określone w pkt. I.1.b).

Wykaz gospodarstw rolnych do spisu powstał na bazie danych administracyjnych, które przed spisem zostały zweryfikowane przez urzędy gmin oraz rachmistrzów spisowych, w trakcie obchodu przedspisowego.

Do budowy wykazu wykorzystano dane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), dane z urzędów gmin (Ewidencja Podatkowa Nieruchomości – EPN – płatnicy podatku rolnego) i starostw powiatowych (Ewidencja Gruntów i Budynków – EGIB), Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (GIJHAR-S – dane o gospodarstwach ekologicznych) oraz Ministerstwa Finansów (PIT-6 – płatnicy podatku dochodowego od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej).

Dodatkowo dla gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, wykaz został zweryfikowany bieżącą sprawozdawczością z zakresu rolnictwa.

Na podstawie informacji administracyjnych wyodrębniono obiekty, które w zależności od wielkości powierzchni użytków rolnych (poniżej 1 ha oraz 1 ha i więcej) oraz wielkości pozostałych progów określonych w Ustawie, zostały zakwalifikowane do badania pełnego lub reprezentacyjnego.

Spis został przeprowadzony z wykorzystaniem wyłącznie formularza elektronicznego. Formularz ten przed spisem został zasilony dostępnymi danymi z rejestrów administracyjnych. Informacje od respondentów uzyskano stosując następujące metody zbierania danych:

- samospis internetowy (metoda CAI),
- wywiad telefoniczny z wykorzystaniem komputera (metoda CATI),
- wywiad bezpośredni z wykorzystaniem urządzenia hand-held przeprowadzany przez rachmistrza spisowego (metoda CAPI).

Tematyka spisu rolnego została ujęta na formularzu elektronicznym w następujących działach:

1. Użytkowanie gruntów.
2. Działalność gospodarcza.
3. Struktura dochodów gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.
4. Powierzchnia zasiewów i inna.
5. Pogłowie zwierząt gospodarskich.
6. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze.
7. Zużycie nawozów.
8. Aktywność ekonomiczna.
9. Metody produkcji rolnej.

Zgodnie z art. 10 Ustawy o powszechnym spisie rolnym, w terminie od 3 do 10 listopada 2010 r. został przeprowadzony spis kontrolny na próbie 20 tys. gospodarstw rolnych osób fizycznych wylosowanych z jednostek biorących udział w spisie właściwym.

Schemat losowania próby gospodarstw rolnych osób fizycznych o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha

Losowanie gospodarstw rolnych przeprowadzone zostało oddzielnie w każdej gminie przy wykorzystaniu schematu losowania warstwowego. Próba gospodarstw o liczebności 150 tys. rozdzielona została pomiędzy gminy w taki sposób, aby błąd względny oszacowania łącznej powierzchni użytków rolnych (tj. z uwzględnieniem gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha, które ujęto w badaniu pełnym) był jednakowy dla wszystkich gmin, tj. $v(\hat{y}) \leq 0,01497$.

W celu alokacji próby pomiędzy gminy wykorzystany został specjalny program optymalizacyjny, który jednocześnie:

- rozdzielał próbę gospodarstw pomiędzy gminy,
- w każdej gminie populację gospodarstw o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha, dzielił w sposób optymalny na trzy warstwy. W efekcie ustalone zostały granice warstw, różne w zależności od gminy,

- wydzielął w danej gminie tzw. warstwę górną zawierającą gospodarstwa największe w klasie gospodarstw poniżej 1 ha. Gospodarstwa te badane były w 100%,
- dokonywał optymalnego rozdziału próby pomiędzy pozostałe warstwy.

Ważniejsze definicje, pojęcia spisowe i zasady spisywania

Gospodarstwo rolne oznacza grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) to gospodarstwo o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej oraz gospodarstwo rolne osoby posiadającej użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha lub nieposiadającej użytków rolnych, która ma co najmniej: 1 sztukę bydła lub (i) 5 sztuk trzody chlewnej albo 1 lochę lub (i) 3 sztuki owiec lub (i) 3 sztuki kóz lub (i) 1 konia lub (i) 30 sztuk drobiu lub (i) 1 strusia lub (i) 5 sztuk samic królików lub (i) 5 sztuk samic pozostałych zwierząt futerkowych lub (i) 3 sztuki pozostałych zwierząt utrzymywanych na rzeź lub (i) 1 pień pszczeni.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne prowadzone przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której podstawowa działalność jest zaliczana według Polskiej Klasyfikacji Działalności do sekcji A, dział 01, grupy: 01.1 – uprawy rolne inne niż wieloletnie, 01.2 – uprawy roślin wieloletnich, 01.3 – rozmnażanie roślin, 01.4 – chów i hodowla zwierząt, 01.5 – uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), 01.6, klasa 01.61 – działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną (utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska), a także niezależnie od zaklasyfikowania działalności podstawowej, gdy w gruntach użytkowanych przez jednostkę powierzchnia użytków rolnych przekracza 1 ha lub jednostka prowadzi chów zwierząt gospodarskich.

Za użytkownika gospodarstwa rolnego uważa się osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie użytkującą gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Do **działalności rolniczej** zaliczamy działalność związaną z uprawą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również

uprawę grzybów), warzywnictwo i sadownictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych, chów i hodowlę zwierząt w gospodarstwie (bydła, owiec, kóz, koni, trzody chlewnej, drobiu, królików, zwierząt futerkowych, zwierząt łownych utrzymywanych na rzeź), pszczół oraz działalność polegającą na utrzymaniu gruntów rolnych już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych według zasad dobrej kultury rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska (zgodnie z normami).

Za **działalność gospodarczą inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym** przyjęto działalność produkcyjną lub usługową prowadzoną na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub produkty rolne w nim powstałe. Nie wlicza się tu działalności innej niż rolnicza, jeżeli z zasobów gospodarstwa wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza.

Wartość końcowej produkcji rolniczej to suma wartości sprzedanych produktów rolnych (surowców), samozaopatrzenia i dopłat do produktów.

Do **gruntów użytkowanych** przez gospodarstwo zalicza się użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty (np. pod zabudowaniami), niezależnie od tytułu władania (własne, dzierżawione na zasadzie umowy i bezumownie, użytkowane z innego tytułu, wspólne w części przypadającej użytkownikowi), lecz bez gruntów wydzierżawionych innym.

Powierzchnia gruntów ogółem oznacza łączną powierzchnię użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych oraz gruntów pozostałych niezależnie od tytułu władania – własnych, dzierżawionych (na zasadzie umowy i bezumownie lecz bez gruntów wydzierżawionych innym), użytkowanych z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel, itp.), wspólnych w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

- użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej (użytki rolne utrzymywane zgodnie z normami, spełniające wymogi Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie minimalnych norm z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. z 2010 r., nr 39, poz. 211, z późniejszymi zmianami), na którą składają się:
 - łąki trwałe,
 - pastwiska trwałe,
 - sady (plantacje drzew i krzewów owocowych oraz ich szkółki),
 - ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
 - zasiewy (łączna powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych z wyłączeniem sadów i ogrodów przydomowych),

- grunty ugorowane,
- użytków rolnych pozostałych (użytki rolne nie użytkowane i nie utrzymywane w dobrej kulturze rolnej w dniu 30 czerwca 2010 r.).

W związku z wprowadzeniem pojęcia **dobrej kultury rolnej**, niektóre rodzaje użytków rolnych, np. łąki, pastwiska, a także pozostałe grunty, nie są w pełni porównywalne z wynikami PSR 2002.

Łąki trwałe to powierzchnia gruntów pokryta trawami (5 lub więcej lat), z zasady koszone – przynajmniej raz w roku, ale zbiory niekoniecznie wykorzystywane są do celów produkcyjnych.

Pastwiska trwałe to powierzchnia gruntów pokryte trawami (5 lub więcej lat), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane. Łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenach pagórkowatych, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.

Sady to plantacje drzew, krzewów owocowych i upraw jagodowych (łącznie z plantacjami leszczyny, malin, winorośli, lecz bez plantacji truskawek i poziomek) rosnące w zwartym nasadzeniu, a także szkółki drzew i krzewów owocowych, jeżeli ich łączna powierzchnia nie jest mniejsza niż 0,10 ha.

Grunty ugorowane to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska. Zalicza się tu także grunty przygotowane pod zasiewy, ale do **30 czerwca 2010 r.** nie obsiane lub nie obsadzone.

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha, pokryta roślinnością leśną (zalesiona) lub przejściowo jej pozbawiona (nie zalesiona) oraz grunty związane z gospodarką leśną. Uwzględnia się tu powierzchnię szkółek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego (niehandlowe).

Powierzchnia pozostałych gruntów to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośniętą wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych), powierzchnia przeznaczona dla rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pola golfowe, itp.). Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych nie użytko-

wanych rolniczo, jeżeli grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego, np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym. Do powierzchni pod zasiewami zaliczamy między innymi: powierzchnię szkółek drzew i krzewów ozdobnych, szkółek drzew leśnych do celów handlowych, uprawy wikliny, drzew i krzewów owocowych rosnących poza plantacjami, a także innych upraw trwałych (w tym uprawy „choinek bożonarodzeniowych”) oraz powierzchnię upraw pod osłonami itp. Zalicza się tu także powierzchnię plantacji drzew i krzewów szybkorosnących prowadzonych na użytkach rolnych, a także plantacje truskawek i poziomek.

Do **grupy upraw pastewnych** zaliczono: kukurydzę na ziarno, okopowe pastewne, strączkowe pastewne, mieszanki zbożowo–strączkowe na ziarno, uprawy nasienne motylkowych pastewnych, traw polowych i innych pastewnych, motylkowe pastewne i inne pastewne na zielonkę, motylkowe pastewne, trawy polowe i inne uprawy na przyoranie.

Uprawy przemysłowe obejmują: buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len włóknisty, len oleisty, konopie i tytoń.

Zwierzęta gospodarskie to zwierzęta utrzymywane w celu produkcji mięsa, mleka i innych produktów zwierzęcych, a także w przypadku koni, wykorzystywane jako siła pociągowa i dla celów rekreacyjnych i sportowych. Zalicza się następujące gatunki: koniowate, bydło, trzoda chlewna, owce, kozy, drób (tj.: kury, indyki, kaczki, gęsi, przepiórki, perliczki, gołębie, strusie, pawie, łabędzie i inne gatunki do produkcji mięsa, ale bez ptactwa utrzymywanego do celów łowieckich), króliki, zwierzęta futerkowe, pszczoły oraz pozostałe zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie rolnym dla produkcji mięsa (np. sarny, daniele, dziki itp.).

Badaniem objęto **ciągniki i maszyny rolnicze** własne (stanowiące wyłączną własność użytkownika gospodarstwa lub członka jego gospodarstwa domowego) i wspólne (będące współwłasnością i użytkowane przez więcej niż jedno gospodarstwo).

Dane o **pracujących** dotyczą gospodarstw indywidualnych oraz gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, które w momencie referencyjnym spisu prowadziły działalność rolniczą.

W Powszechnym Spisie Rolnym 2010, podobnie jak w spisach z 2002 r., badano zarówno bieżącą aktywność ekonomiczną ludności (w ciągu tygodnia poprzedzającego dzień referencyjny spisu), jak też zaangażowanie w pracę (nakłady pracy) w rolnictwie w ciągu roku (12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu). Należy jednak

podkreślić, że ze względu na nieco inny sposób zadawania niektórych pytań w formularzach spisowych, pełna porównywalność wyników pomiędzy spisami z 2002 r. i 2010 r. nie jest możliwa.

Zebrane dane dotyczą:

- w **gospodarstwach indywidualnych** – użytkownika, członków jego rodziny w wieku 15 lat i więcej oraz innych osób pracujących w gospodarstwie rolnym. W przypadku aktywności bieżącej spisywano również osoby z rodziny, które nie wносиły wkładu pracy w gospodarstwo rolne, ale mieszkały razem z użytkownikiem w dniu referencyjnym spisu. Natomiast w celu oceny wkładu pracy w gospodarstwo rolne w ciągu całego roku uwzględniono dodatkowo członków rodziny niemieszkających z użytkownikiem oraz wkład pracy pracowników najemnych (stałych i dorywczych), kontraktowych i osób pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej.
- w **gospodarstwach osób prawnych** – wkładu pracy pracowników najemnych (stałych i dorywczych), kontraktowych i pozostałych pracujących przy produkcji rolnej.

W odniesieniu do **aktywności bieżącej** zastosowano podejście zbliżone do zalecanego przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ i Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich (EUROSTAT) do stosowania w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań oraz badaniach siły roboczej. **Dotyczy ono sytuacji w badanym tygodniu** i pozwala wyodrębnić osoby pracujące (z możliwością wyróżnienia osób pracujących w rolnictwie), bezrobotne i bierne zawodowo. W przypadku Powszechnego Spisu Rolnego 2010 badano sytuację na rynku pracy osób zamieszkałych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego w ostatnim tygodniu czerwca 2010 r. Takie podejście pozwala na wyróżnienie zbiorowości osób pracujących wyłącznie lub głównie w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym (definicja poniżej), służącej do zbilansowania wszystkich pracujących w Gospodarce Narodowej (dane publikowane na bieżąco m.in. w *Roczniku Statystycznym RP*).

Drugie opisywane ujęcie dotyczy nakładów pracy ponoszonych na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu 12 miesięcy, a więc uwzględnia cały roczny cykl produkcyjny w gospodarstwie rolnym. Tak liczona zbiorowość osób zaangażowanych w pracę w rolnictwie jest z reguły znacznie wyższa, uwzględnia bowiem wkład pracy w tym okresie każdej osoby, niezależnie czy praca w gospodarstwie rolnym była dla niej pracą wyłączną, główną czy dodatkową. Takie podejście jest spójne z wcześniej publikowanymi wynikami Badań Struktury Gospodarstw Rolnych (unijne: *Farm Structure Survey*), które stanowią podstawę danych dla bazy EUROFARM w okresach międzyspisowych.

W obu ujęciach (bieżącym i rocznym) wśród pracujących w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym możliwe jest wyróżnienie następujących kategorii:

- pracujący wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym,
- pracujący głównie w swoim gospodarstwie rolnym i dodatkowo poza gospodarstwem,
- pracujący głównie poza swoim gospodarstwem rolnym i dodatkowo w swoim gospodarstwie rolnym.

Podziału na pracę główną i dodatkową osoby spisywane dokonywały na podstawie kryterium czasu pracy, tj.:

- **praca główna** – określana dla osób, które wykonywały więcej niż jedną pracę – oznaczała taką, która zwykle zajmuje najwięcej czasu. Jeżeli dwie prace (lub więcej) zajmowały taką samą ilość czasu, pracą główną była ta, która przynosiła wyższy dochód,
- **praca dodatkowa** oznaczała tę, która spośród wykonywanych zajęć zarobkowych innych niż praca główna, zajmowała zwykle najwięcej czasu. Jeżeli dwie prace dodatkowe zajmowały taką samą ilość czasu, należało wskazać tę, która przynosiła wyższy dochód

Zgodnie z ujęciem bieżącej aktywności ekonomicznej – do **pracujących** zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych, strajku), ale formalnie miały pracę jako pracownicy najemni bądź pracujący na własny rachunek.

Wśród tak wyróżnionej zbiorowości ogółu pracujących zamieszkujących łącznie z użytkownikiem gospodarstwa rolnego wyodrębniono **osoby pracujące wyłącznie lub głównie w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym, niezależnie od celu prowadzonej w gospodarstwie produkcji**. Definicja i sposób wyodrębniania tej zbiorowości w 2010 r. odbiega od przyjętej w spisach w 2002 roku, co uniemożliwia pełne porównywanie wyników z obu okresów.

Za **pracę w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym** uznaje się wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją rolniczą (roślinną i zwierzęcą) oraz prace ogólne, związane z prowadzeniem gospodarstwa np.:

- zakup środków produkcji,
- sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży,
- prace związane z magazynowaniem,
- transport na potrzeby gospodarstwa rolnego,
- bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji,
- organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków,
- wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednie i inne.

Ze względu na zaistniałą w 2010 r. specyficzną sytuację, do pracy w swoim gospodarstwie rolnym wliczono również prace związane z likwidacją skutków powodzi.

Jako pracy w gospodarstwie rolnym **nie traktuje się** takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Wyłączone są również prace związane z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb (bez względu na to czy prowadzone były w gospodarstwie czy poza nim), a także praca w ramach działalności gospodarczej innej niż rolnicza.

Za **pracę poza swoim/rodzinnym gospodarstwem rolnym** uznaje się każdą pracę, również dorywczą, wykonywaną poza tym gospodarstwem – najemną lub na własny rachunek w tym również w rolnictwie. Do tej kategorii zaliczona została tutaj również praca wykonywana w rodzinnej działalności gospodarczej (innej niż rolnicza), np. w agroturystyce, działalności usługowej z wykorzystaniem własnego sprzętu itd.

Do **pracowników najemnych** zaliczono osoby zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie w gotówce lub naturze. Częścią wynagrodzenia mogły być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie).

Do **pracowników najemnych stałych** zaliczono osoby, które pracowały w każdym tygodniu w roku poprzedzającym dzień badania, bez względu na liczbę godzin pracy w ciągu tygodnia. Do pracowników najemnych stałych zaliczono również osoby, które przepracowały tylko część tygodni w roku ze względu na:

- specyfikę produkcji rolnej w gospodarstwie (np. uprawa owoców, warzyw gruntowych) wymagającej zatrudnienia pracowników tylko w ciągu kilku miesięcy w roku,
- urlop, służbę wojskową, chorobę, wypadek, zgon,

- rozpoczęcie lub zakończenie pracy w gospodarstwie (czyli osoby, które zmieniły miejsce pracy w ciągu roku),
- całkowite wstrzymanie pracy w gospodarstwie spowodowane przyczynami naturalnymi (powódź, pożar).

Pracownicy dorywczy – są to osoby, które w ciągu 12 miesięcy pracowały tylko w wybranym okresie i nie mają stałej umowy o pracę.

Pomoc sąsiedzka – jest to wymiana nakładów pracy pomiędzy gospodarstwami rolnymi. Praca ta musi być wykonywana bez wynagrodzenia.

Pracownicy kontraktowi – są to osoby wykonujące określoną usługę w gospodarstwie rolnym, które nie zostały zatrudnione bezpośrednio przez to gospodarstwo rolne.

Do pozostałych osób pracujących w gospodarstwie rolnym zaliczono członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych (jeżeli pracowali w gospodarstwie rolnym), uczniów pracujących w szkolnych gospodarstwach rolnych, osoby pracujące (w tym duchownych) w gospodarstwach prowadzonych przez zakony (ale nie pracowników najemnych stałych).

Ze względu na duży udział pracy w niepełnym wymiarze godzin oraz sezonowego zatrudnienia pracowników dorywczych, kontraktowych, pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej i „pozostałych osób pracujących” – **nakłady pracy w rolnictwie tych kategorii pracowników zostały wyrażone wyłącznie w umownych rocznych jednostkach pracy (Annual Work Unit – AWU)**. Ten etap prezentacji wyników PSR 2010 przedstawiony zostanie w kolejnych, rozszerzonych opracowaniach analitycznych poświęconych zagadnieniom nakładów pracy w rolnictwie.

Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych

W *Raporcie...* prezentowane są podstawowe informacje spisowe na poziomie województwa. Dane te należy traktować jako **dane nieostateczne**. Mogą one ulec nieznacznym zmianom ze względu na nadal trwające prace związane z przetwarzaniem i walidacją szczegółowych informacji na wszystkich poziomach podziału terytorialnego kraju.

Informacje prezentowane są dla całego rolnictwa (sektor prywatny i publiczny łącznie), w tym w części tablic dodatkowo dla gospodarstw indywidualnych.

Większość danych (powierzchnia zasiewów, zwierzęta gospodarskie, ciągniki i maszyny rolnicze, pracujący) prezentowana jest dla gospodarstw rolnych prowadzą-

cych działalność rolniczą. Informacje dotyczące liczby gospodarstw rolnych i użytkownika gruntów są dodatkowo przedstawione dla ogółu gospodarstw (prowadzące i nieprowadzące działalności rolniczej 30 czerwca 2010 r.).

Dla zachowania porównywalności z poprzednimi latami i badaniami, do przeliczeń na 100 ha użytków rolnych oraz na gospodarstwo rolne, przyjęto powierzchnię użytków rolnych ogółem oraz liczbę gospodarstw rolnych ogółem (jeśli nie zaznaczono inaczej).

Na podstawie wielkości powierzchni użytków rolnych ogółem wyodrębniono następujące grupy obszarowe użytków rolnych ogółem: 1 ha i mniej, 1–2, 2–3, 3–5, 5–7, 7–10, 10–15, 15–20, 20–30, 30–50, 50–100, 100 ha i więcej.

Zastosowane w publikacji przedziały grup obszarowych użytków rolnych są lewostronnie zamknięte, z wyjątkiem grup:

- „0–1”, gdzie przedział jest obustronnie zamknięty $<0,00-1,00>$,
- „1–2”, gdzie przedział jest obustronnie otwarty $(1,01-1,99)$.

W związku z tym, że pojęcie „utrzymywania użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej” wprowadzono w 2004 r. (Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 7 kwietnia 2004 r. – Dz. U. z 2004 r., Nr 65, poz. 600), dane z tego zakresu podano tylko dla 2010 r.

Dane prezentowane w publikacji zostały naliczone według siedziby użytkownika gospodarstwa rolnego.

*
* * *

Liczby bezwzględne są zaokrąglone do tysięcy i podane z jednym znakiem po przecinku.

Dane w ujęciu odsetkowym prezentowane są z jednym znakiem po przecinku.

Z uwagi na elektroniczną technikę zaokrągleń ww. dane mogą nie sumować się na ogółem i na 100%.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska (–) – zjawisko nie wystąpiło.

Zero (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;

(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.

Kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.

Znak (x) – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

zł – złoty

r. – rok

tys. – tysiąc

cd. – ciąg dalszy

ha – hektar

dok. – dokończenie

szt. – sztuka

UR – użytki rolne

pkt proc. – sztuka

UWAGI ANALITYCZNE

UWAGI OGÓLNE

W okresie pomiędzy dwoma powszechnymi spisami rolnymi przeprowadzonymi w 2002 r. i w 2010 r., podstawowe znaczenie dla procesu przemian w polskim rolnictwie miały:

- przygotowywanie się tego działu gospodarki do akcesji i dostosowywanie krajowej polityki rolnej do standardów Unii Europejskiej,
- realizacja przedakcesyjnych programów pomocowych (lata 2002–2004), a następnie wprowadzenie od 2004 r. narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej.

Działania te spowodowały m. in. zintensyfikowanie procesu specjalizacji i modernizacji w rolnictwie również na poziomie regionów, wpływającego na podniesienie produktywności rolnictwa. Przeobrażenia jakie można zaobserwować w rolnictwie umożliwiają polskim gospodarstwom rolnym na efektywne konkurowanie na rynku europejskim i światowym. Z drugiej strony w wyniku prowadzonej polityki rolnej wielu użytkowników ogranicza produkcję rolniczą, czy wręcz rezygnuje z jej prowadzenia. Działalność rolnicza coraz częściej sprowadza się do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej, a grunty rolne wykorzystane są na cele nierolnicze, w tym rekreacyjne, czy też jako lokata kapitału.

Należy również pamiętać, że rolnictwo podlega zmianom związanym z biologicznym charakterem produkcji rolniczej, w tym wpływowi warunków atmosferycznych, często bardzo niekorzystnych i dynamicznych. W ostatnich latach na koniunkturę w rolnictwie światowym i krajowym wpłynęły rosnące wymogi jakościowe, zmieniające się nawyki żywieniowe ludzi oraz nowoczesne sposoby żywienia i utrzymania zwierząt gospodarskich, jak również poszukiwanie nowych źródeł energii.

Tabl. 1. Wybrane informacje o województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2010 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Województwo kujawsko-pomorskie	Polska=100
Gospodarstwa rolne ogółem w tys.	2277,6	88,6	3,9
prowadzące działalność rolniczą	1891,1	77,9	4,1
wyłącznie produkcję roślinną	845,9	30,2	3,6
wyłącznie produkcję zwierzęcą	22,3	0,8	3,7
produkcję roślinną i zwierzęcą	1022,9	46,9	4,6
nie prowadzące działalności rolniczej	386,6	10,7	2,8

Tabl. 1. Wybrane informacje o województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2010 r. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Województwo kujawsko-pomorskie	Polska=100
Powierzchnia ogółem w tys. ha	18257,3	1270,2	7,0
użytki rolne	15534,3	1085,4	7,0
w dobrej kulturze rolnej	14548,0	1069,5	7,4
pod zasiewami	10565,4	904,4	8,6
grunty ugorowane	365,0	12,8	3,5
sady	362,8	10,3	2,9
łąki	2635,4	116,4	4,4
pastwiska	619,3	25,6	4,1
użytki rolne pozostałe	986,3	15,9	1,6
lasy i grunty leśne	1373,5	65,9	4,8
pozostałe grunty	1349,5	118,9	8,8
Powierzchnia zasiewów w tys. ha	10565,4	904,4	8,6
w tym:			
zboża ^a ogółem	7646,3	596,3	7,8
w tym podstawowe	6078,4	497,6	8,2
ziemniaki ^b	387,3	18,8	4,9
buraki cukrowe	206,4	38,4	18,6
rzepak i rzepik	946,1	126,0	13,3
warzywa gruntowe ^b	139,5	20,8	14,9
Zwierzęta gospodarskie w w tys. szt.:			
Bydło	5754,7	466,0	8,1
w tym krowy	2651,4	177,0	6,7
Trzoda chlewna	15270,7	1791,3	11,7
w tym lochy	1426,6	190,3	13,3
Owce	267,7	14,1	5,3
Ciągniki i maszyny rolnicze w tys. szt.:			
Ciągniki	1470,9	89,4	6,1
Kombajny: zbożowe	152,1	12,8	8,4
buraczane	27,8	5,7	20,5
ziemniaczane	79,9	4,7	5,9
Silosokombajny	11,8	1,4	11,8
Opryskiwacze polowe	495,7	34,2	6,9
Opryskiwacze sadownicze	51,8	1,4	2,7
Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych w czerwcu w tys. osób	2304,5	103,0	4,5
Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w ciągu roku w tys. osób	4537,0	179,1	3,9

a Zboża ogółem, łącznie z kukurydzą na ziarno b Bez powierzchni upraw w ogródkach przydomowych.

Podstawowe wyniki Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 r. w województwie kujawsko-pomorskim, w porównaniu z Powszechnym Spisem Rolnym 2002, wskazują na:

- spadkową tendencję liczby gospodarstw rolnych (spadek do poziomu 88,6 tys.), przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni (do 12,25 ha). Odnotowano również wzrost udziału gospodarstw prowadzących działalność rolniczą; tendencja ta może być oceniana jako pozytywna z punktu widzenia konkurencyjności i efektywności ekonomicznej gospodarstw;
- zmiany w strukturze gospodarstw rolnych; i tak znaczny spadek (o 43,3 % mniej) liczby gospodarstw najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha użytków rolnych (UR), o 21,9 % mniej gospodarstw o powierzchni 1–5 ha UR, spadek o 15,2 % liczby gospodarstw o powierzchni 5–20 ha UR, utrzymanie się na zbliżonym poziomie liczby gospodarstw z grupy obszarowej 20–50 ha UR oraz znaczny wzrost liczby gospodarstw największych (o powierzchni 50 ha UR i więcej) o 33,7 %. Podkreślić przy tym należy, że zmiany te są powolne i odsetek gospodarstw o powierzchni 50 ha UR i więcej wyniósł zaledwie 2,7 %, podczas gdy udział gospodarstw najmniejszych tj. o powierzchni do 1 ha UR, wyniósł 23,3 %. Największą grupę (62,6 % w ogólnej liczbie gospodarstw) nadal stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1–20 ha UR;
- zmniejszenie się o 21,1 % liczby gospodarstw rolnych z działalnością rolniczą głównie na skutek zaniechania prowadzenia tej działalności przez jednostki najmniejsze;
- zwiększenie się średniej wielkości gospodarstwa rolnego z 9,53 ha UR w 2002 r. do 12,25 ha UR w 2010 r.;
- zwiększenie się ogólnej powierzchni gruntów będących w użytkowaniu gospodarstw rolnych z 1222,3 tys. ha poprzednio do 1270,2 tys. ha obecnie, a więc blisko o 48 tys. ha (wzrost o 3,9 %);
- zmniejszenie się powierzchni użytków rolnych z 1105,6 tys. ha do 1085,4 tys. ha w 2010 r., z czego 98,5 % stanowiły użytki rolne w dobrej kulturze rolnej;
- zmniejszenie się powierzchni pastwisk trwałych (o 27,3 %); zwiększenie natomiast powierzchni sadów (o 9,1 %) oraz łąk trwałych (o 36,0 %);
- zwiększenie się w wyniku zalesień związanych z realizacją Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2007–2013 – działanie „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesienia gruntów innych niż rolne”, udziału lasów i gruntów leśnych o 2,5 pkt proc. do 5,2 %. Zwiększenie się udziału powierzchni gruntów pozostałych o 2,6 pkt proc. do 9,4 %.

Biorąc pod uwagę powierzchnię zasiewów spisaną w 2010 r. w województwie kujawsko-pomorskim zaobserwowano w porównaniu z poprzednim spisem:

- nieznaczne zmniejszenie powierzchni zasiewów (o 1,0 %);
- zmiany w strukturze zasiewów, gdzie znacząco zmniejszyła się powierzchnia: uprawy zbóż ogółem o 12,7 %, tj. do 596,3 tys. ha, ziemniaków o 51,4 %, tj. do 18,8 tys. ha, strączkowych jadalnych na ziarno o 45,1 % do 2,6 tys. ha. Wzrosła natomiast powierzchnia roślin zaliczanych do grupy przemysłowych o 56,2 % do 166,2 tys. ha, pastewnych o 57,3 % do 87,5 tys. ha oraz pozostałych o 28,7 % do 33,1 tys. ha;
- istotne zmiany w powierzchni zasiewów roślin należących do poszczególnych grup upraw, tzn. zwiększył się areał uprawy rzepaku i rzepiku o 74,7 tys. ha (o 145,6 %) oraz warzyw gruntowych o 6,6 tys. ha (o 46,0 %). Zmniejszyła się zaś powierzchnia uprawy buraków cukrowych o 15,6 tys. ha co oznacza spadek o 29,0 %.

Według danych o zwierzętach gospodarskich pochodzących z PSR 2010 w województwie kujawsko-pomorskim w 2010 r. odnotowano:

- wzrost pogłowia bydła ogółem (o 12,2 %), przy jednoczesnym zwiększeniu się stada podstawowego krów (o 2,0 %) i zmniejszeniu się stada krów mlecznych (o 2,7 %). Spadek ten związany jest z kwotowaniem produkcji mleka po przystąpieniu Polski do UE i wysokimi wymaganiami jakościowymi dla mleka krowiego, którym część producentów mleka nie mogła sprostać z uwagi na brak środków na niezbędną modernizację gospodarstw. Rejestrowany wzrost pogłowia bydła ogółem jest natomiast efektem przyrostu liczebności grup bydła rzeźnego, produkcja którego stała się opłacalna w wyniku wzrostu cen żywca wołowego po akcesji Polski do struktur unijnych;
- spadek liczby gospodarstw rolnych utrzymujących bydło (o 33,9 %), co przy rejestrowanym wzroście stanu pogłowia bydła ogółem, skutkowało znaczącym wzrostem przeciętnej w województwie obsady bydła w przeliczeniu na 1 gospodarstwo prowadzące chów tego gatunku z 10,3 szt. do 17,5 szt.;
- wyraźny spadek liczebności trzody chlewnej (o 19,5 %) związany z dużymi wahaniami opłacalności chowu tego gatunku. W okresie ostatnich 8 lat wielu producentów żywca wieprzowego wycofało się z tego kierunku produkcji bądź znacząco ograniczyło skalę produkcji. W 2010 r. trzodę chlewną utrzymywało 28,2 tys. podmiotów, wobec 48,0 tys. gospodarstw w 2002 r. W gospodarstwach rolnych, które nadal utrzymują pogłowie świń, zwiększyła się obsada trzody chlewnej na 1 gospodarstwo z 46,3 szt. do 63,5 szt.;

- spadek pogłowia owiec (o 53,8 %) oraz liczby gospodarstw posiadających ten gatunek będące efektem malejącego zainteresowania rolników produkcją żywca baraniego z uwagi na m.in. utrzymujące się od kilku lat niskie ceny skupu.

W województwie kujawsko-pomorskim widoczny jest zachodzący proces modernizacji rolnictwa pod względem wyposażenia gospodarstw w środki produkcji. Proces ten uzależniony był od zmian w strukturze użytkowania gruntów oraz powierzchni zasiewów, jak również od kierunku specjalizacji gospodarstw i poziomu intensywności działalności produkcyjnej. Po przystąpieniu Polski do UE na poziom wyposażenia gospodarstw w maszyny rolnicze wpływ miał także stopień wykorzystania instrumentów wspierających Wspólnej Polityki Rolnej, i tak w 2010 r. zaobserwowano w skali 8 lat:

- wzrost o 7,5 % ogólnej liczby ciągników rolniczych, w tym ciągników o dużej mocy (powyżej 60 KW) o ponad 45 %;
- przy utrzymującej się przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście powierzchni uprawy rzepaku wzrost liczby kombajnów do zbioru tych upraw o 25,2 %. Natomiast spadkowa tendencja powierzchni buraków cukrowych miała wpływ na niewielką redukcję kombajnów do ich zbioru (o 0,8 %).

Spośród ogółu pracujących użytkowników gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim prawie 60 % to osoby w wieku powyżej 44 lat, a co dwudziesty pracujący użytkownik przekroczył wiek 65 lat.

Według danych pochodzących z PSR 2010 w ostatnim tygodniu czerwca 2010 r. liczba pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych wyniosła 103,0 tys. osób. Zdecydowana większość z nich, bo 93,8 %, to pracujący w gospodarstwach indywidualnych jako rodzinna siła robocza. Zatrudnieni na stałe w gospodarstwach indywidualnych pracownicy najemni stanowili stosunkowo niewielką zbiorowość – 3,1 tys. osób;

Wśród pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych większą zbiorowość stanowili mężczyźni niż kobiety. W przypadku rodzinnej siły roboczej różnice były stosunkowo niewielkie (52,6 tys., wobec 44,0 tys. kobiet), a w przypadku stałych pracowników w gospodarstwach indywidualnych liczebna przewaga mężczyzn była znaczna (2,5 tys., wobec 0,6 tys. kobiet).

Rolnictwo jest bardzo ważnym działem gospodarki narodowej i równocześnie najbardziej uzależnionym od warunków klimatycznych, ukształtowania terenu czy stosunków glebowych. Z tego też względu może dobrze rozwijać się tylko na terenach, na których warunki naturalne są dogodne. Takie właśnie występują na Kujawach i Pomorzu. Dzięki temu rolnictwo w województwie kujawsko-pomorskim jest

dobrze rozwinięte, co potwierdziły również wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Odnotowano znaczny udział naszego regionu w wartościach krajowych w wielu dziedzinach rolnictwa, i tak na terenie Kujawsko-pomorskiego spisano:

- 7,0 % powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych w Polsce;
- 7,4 % powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej;
- 8,6 % powierzchni użytków rolnych pod zasiewami;
- 8,2 % powierzchni zasiewów zbóż podstawowych;
- 18,6 % powierzchni upraw buraków cukrowych;
- 13,3 % powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku;
- 14,9 % powierzchni upraw warzyw gruntowych;
- 8,1 % pogłowia bydła;
- 11,7 % pogłowia trzody chlewnej, przy czym udział pogłowia loch był wyższy i wynosił 13,3 %;
- 8,4 % kombajnów zbożowych;
- 20,5 % kombajnów buraczanych;
- 11,8 % silosokombajnów.

Ponadto województwo kujawsko-pomorskie zajmuje czołowe lokaty wśród wszystkich województw w Polsce w podstawowych gałęziach rolnictwa:

- średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne – 4 lokata w rankingu województw;
- powierzchnia ogólna gospodarstw rolnych – 5 lokata;
- powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej – 4 lokata;
- powierzchnia użytków rolnych pod zasiewami – 4 lokata;
- powierzchnie zasiewów zbóż ogółem oraz zbóż podstawowych, odpowiednio: 4 i 5 lokata;
- powierzchnia zasiewów buraków cukrowych – 2 lokata;
- powierzchnia zasiewów rzepaku i rzepiku – 3 lokata;
- powierzchnia zasiewów warzyw gruntowych – 1 lokata;
- pogłowie bydła – 4 lokata,
- pogłowie trzody chlewnej – 2 lokata;
- kombajny zbożowe – 4 lokata;
- kombajny buraczane – 2 lokata;
- silosokombajny – 4 lokata.

Tabl. 2. Wazniejsze dane o wojewodztwach w 2010 r.

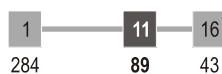
WOJEWÓDZTWA	Średnia powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych w ha	Udział użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w % powierzchni ogółem	Powierzchnia zasiewów danej uprawy w % zasiewów ogółem			
			zbóż podstawowych	rzepak i rzepak	buraków cukrowych	warzyw grunto- wych
POLSKA	6,82	79,7	57,5	9,0	2,0	1,3
Dolnośląskie	8,94	79,8	57,0	17,6	2,6	0,8
Kujawsko- -pomorskie	12,25	84,2	55,0	13,9	4,2	2,3
Lubelskie	5,48	82,2	62,1	4,3	3,3	1,1
Lubuskie	10,34	79,4	62,1	13,7	0,3	0,7
Łódzkie	5,96	82,0	61,5	2,8	0,9	2,1
Małopolskie	2,31	70,1	54,6	1,7	0,5	5,1
Mazowieckie	7,23	80,2	57,0	3,9	1,0	1,6
Opolskie	11,55	93,3	56,5	19,2	3,2	0,2
Podkarpackie	2,63	70,9	54,4	5,0	1,4	0,9
Podlaskie	10,19	80,6	43,6	1,4	0,0	0,2
Pomorskie	14,91	68,2	59,7	12,8	1,7	1,0
Śląskie	2,94	63,1	58,2	6,9	0,6	0,6
Świętokrzyskie	3,85	76,7	61,5	1,8	1,5	3,5
Warmińsko- mazurskie	15,97	79,5	57,0	11,4	0,6	0,3
Wielkopolskie	11,05	88,5	58,8	9,3	2,9	1,3
Zachodniopomorskie	19,50	80,1	58,9	17,4	1,8	0,3

(dok.)

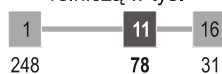
WOJEWÓDZTWA	Bydło	Trzoda chlewna	Ciągniki	Kombajny zbożowe	Kombajny buraczane	Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych w czerwcu w tys. osób
POLSKA	37,0	98,3	9,5	1,0	0,2	2304,5
Dolnośląskie	11,4	31,5	6,1	0,8	0,2	83,1
Kujawsko- -pomorskie	42,9	165,0	8,2	1,2	0,5	103,0
Lubelskie	27,6	71,0	12,3	1,4	0,4	304,4
Lubuskie	15,7	37,1	4,6	0,6	0,0	32,1
Łódzkie	45,4	130,9	12,7	1,0	0,1	176,3
Małopolskie	30,6	54,9	18,0	1,2	0,1	270,0
Mazowieckie	52,8	71,8	10,7	0,9	0,1	295,0
Opolskie	23,7	116,4	7,5	1,3	0,4	47,2
Podkarpackie	16,8	43,4	15,9	0,8	0,1	255,2
Podlaskie	82,9	52,1	9,7	1,0	0,0	123,7
Pomorskie	21,5	93,1	5,2	0,8	0,1	61,4
Śląskie	26,8	72,9	10,9	1,1	0,1	97,8
Świętokrzyskie	33,2	69,8	15,3	1,2	0,2	147,2
Warmińsko- -mazurskie	41,8	64,4	5,0	0,7	0,0	64,4
Wielkopolskie	47,0	268,2	8,5	1,1	0,3	201,3
Zachodniopomorskie	11,1	40,7	3,4	0,6	0,0	42,3

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE POZOSTAŁYCH WOJEWÓDZTW W 2010 R.

Gospodarstwa rolne ogółem
w tys.

Gospodarstwa rolne
prowadzące działalność
rolniczą w tys.

Powierzchnia gospodarstw
rolnych ogółem
w tys. ha

Średnia powierzchnia
użytków rolnych
w gospodarstwach rolnych w ha

Powierzchnia użytków
rolnych w dobrej kulturze
rolnej w tys. ha

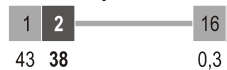
Powierzchnia zasiewów
w tys. ha

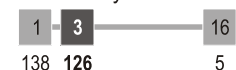
Powierzchnia zasiewów
zboż ogółem
w tys. ha

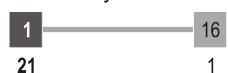
Powierzchnia zasiewów
buraków cukrowych
w tys. ha

Powierzchnia zasiewów
rzepaku i rzepiku
w tys. ha

Powierzchnia zasiewów
warzyw gruntowych^a
w tys. ha

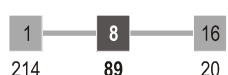
Bydło
w tys. sztuk

Trzoda chlewna
w tys. sztuk

Ciągniki
w tys. sztuk

Kombajny zbożowe
w tys. sztuk

Kombajny buraczane
w tys. sztuk

^a Bez powierzchni uprawy w ogrodach przydomowych.

4 Lokata województwa kujawsko-pomorskiego ze względu na wartość zmiennej.

16 Lokata województwa ze względu na wartość zmiennej.

99,1 Wartość zmiennej

GOSPODARSTWA ROLNE

Według wstępnych wyników pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w województwie kujawsko-pomorskim **liczba gospodarstw** rolnych ogółem wyniosła 88,6 tys., co stanowiło 3,9 % *gospodarstw w kraju*. Spośród 67,9 tys. gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych (UR) – 67,6 tys. to gospodarstwa indywidualne i *stanowiły one 4,3 % gospodarstw indywidualnych w Polsce*.

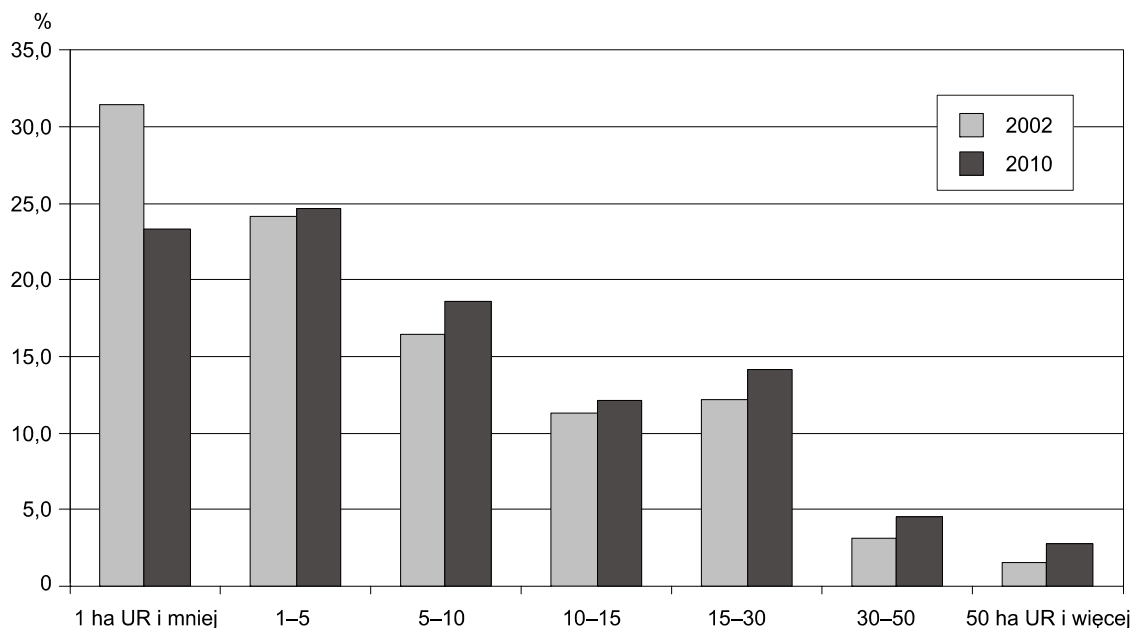
Tabl. 3. **Gospodarstwa rolne w latach 2002 i 2010**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010		
	w tysiącach		2002=100	w % ogółem
Gospodarstwa rolne ogółem	116,0	88,6	76,4	100,0
w tym gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą	98,7	77,9	78,9	87,9
z tego według grup obszarowych UR w ha:				
1 ha i mniej	36,5	20,7	56,7	23,3
1–5	28,0	21,8	78,1	24,6
5–10	19,0	16,5	86,7	18,6
10–15	13,0	10,7	82,2	12,1
15–30	14,0	12,5	89,0	14,1
30–50	3,6	4,0	109,3	4,5
50 ha i więcej	1,8	2,4	133,7	2,7

W 2010 r. porównaniu z wynikami PSR 2002 liczba gospodarstw rolnych ogółem zmniejszyła się o 27,4 tys., tj. o 23,6 %, w tym gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha UR – o 11,6 tys., czyli o 14,6 % mniej.

Największą dynamikę spadku w odniesieniu do 2002 r. odnotowano wśród gospodarstw najmniejszych, tj. w grupie obszarowej do 1 ha i 1–5 ha UR, gdzie liczba gospodarstw zmniejszyła się odpowiednio: o 43,3 % oraz o 21,9 %. Zmalała także liczba gospodarstw o powierzchni 5–20 ha UR (spadek o 15,2 %). Liczba jednostek o powierzchni 20–50 ha UR utrzymała się na zbliżonym poziomie jak w poprzednim spisie z 2002 r. (z tendencją do niewielkiego spadku, bo o 0,5 %). Znacząco wzrosła natomiast liczba gospodarstw największych, tzn. o powierzchni 50 ha UR i więcej (o 33,7 % więcej niż w 2002 r.).

**STRUKTURA GOSPODARSTW ROLNYCH
WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH
W LATACH 2002 I 2010**

W omawianym okresie poprawiła się **struktura gospodarstw** rolnych uwzględniająca powierzchnię – zmniejszył się udział gospodarstw najmniejszych, tzn. w grupie obszarowej do 1 ha UR w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych – z 31,4 % w 2002 r. do 23,3 % w 2010 r.

Największą grupę w województwie kujawsko-pomorskim nadal stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1–20 ha UR; ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w 2010 r. wyniósł 62,6 % i był wyższy niż 2002 r. o 4,3 pkt proc.

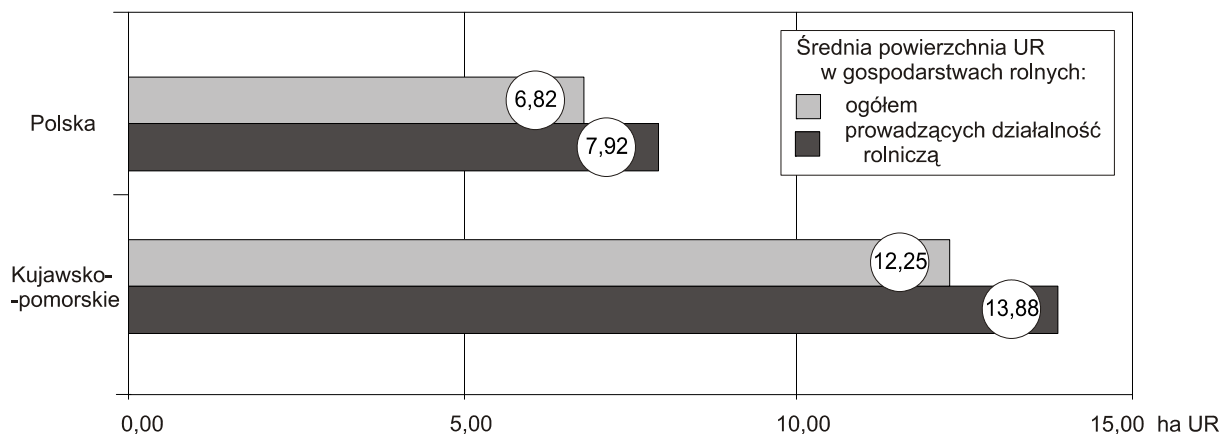
W porównaniu z poprzednim spisem, zwiększył się także udział powierzchni gospodarstw największych, choć nadal pozostaje on niewielki. Odsetek gospodarstw o powierzchni 20 ha UR i więcej wzrósł z 10,3 % w 2002 r. do 14,1 % w 2010 r., w tym w przypadku gospodarstw o powierzchni 50 ha UR i więcej wzrósł odpowiednio: z 1,5 % do 2,7 % obecnie.

Według wyników spisu według stanu na dzień 30 czerwca 2010 r., **działalność rolniczą** prowadziło 77,9 tys. gospodarstw (4,1 % udziału w kraju), w tym 67,1 tys. to jednostki o powierzchni powyżej 1 ha UR (4,5 % udziału w kraju). Od spisu rolnego z 2002 r. liczba gospodarstw prowadzących działalność rolną zmniejszyła się o 20,8 tys. (o 21,1 % mniej).

Ponad połowa (60,2 %) gospodarstw prowadzących działalność rolniczą zajmowała się zarówno produkcją roślinną, jak i zwierzęcą, w 38,8 % – tylko produkcją roślinną, a w 1,0 % – wyłącznie produkcją zwierzęcą. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha UR najczęściej prowadziły produkcję roślinną i zwierzęcą łącznie (66,1 % ogółu

gospodarstw z działalnością rolniczą o powierzchni powyżej 1 ha UR) oraz produkcję wyłącznie roślinną (33,7 % udziału). Pomimo posiadania użytków rolnych, 0,2 % jednostek prowadziło działalność wyłącznie w kierunku produkcji zwierzęcej (74,8 % z nich posiadało powierzchnię od 1 do 10 ha UR).

ŚREDNIA POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH W GOSPODARSTWACH ROLNYCH W 2010 R.

W 2010 r. **średnia wielkość gospodarstwa rolnego** w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 12,25 ha UR (w kraju 6,82 ha UR), co oznacza zwiększenie powierzchni o 28,5 % w stosunku do 2002 r. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha UR przeciętnie miały powierzchnię 15,90 ha UR (wzrost o 15,8 %).

Tabl. 4. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010	
	w ha		2002=100
Średnia powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych	9,53	12,25	128,5
w tym w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą	10,75	13,88	129,1

Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie prowadzącym działalność rolniczą wzrosła w ciągu 8 lat z 10,75 ha do 13,88 ha obecnie, tj. o 29,1 % większa (w kraju wyniosła 7,92 ha). Spośród gospodarstw prowadzących działalność rolniczą największe były gospodarstwa zajmujące się zarówno produkcją roślinną jak i zwierzęcą – średnia powierzchnia wyniosła 17,31 ha UR. W gospodarstwach prowadzących wyłącznie produkcję roślinną oraz wyłącznie zwierzęcą średnia powierzchnia użytków rolnych wyniosła odpowiednio: 8,91 ha i 1,40 ha.

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

Wyniki PSR 2010 wskazują na znaczne zmiany zachodzące w strukturze użytkowania gruntów. W województwie kujawsko-pomorskim zwiększyła się **powierzchnia** gruntów należących do gospodarstw rolnych; w 2010 r. wyniosła 1270,2 tys. ha (*stanowiła 7,0 % powierzchni gospodarstw rolnych w kraju*) i w porównaniu z danymi z 2002 r. była większa o 47,9 tys. ha, tj. o 3,9 %.

Tabl. 5. Powierzchnia gruntów w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002		2010	
	w tysiącach ha	ogółem = 100	w tysiącach ha	ogółem = 100
Powierzchnia gruntów ogółem	1222,3	100,0	1270,2	100,0
w tym w gospodarstwach indywidualnych	1072,0	87,7	1087,4	85,6
w tym posiadających powyżej 1 ha UR	1053,4	86,2	1072,5	84,4

W 2010 r. **struktura użytkowania** ziemi w gospodarstwach rolnych różniła się znacząco od stanu z 2002 r., i tak: udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogólnej zmniejszył się o 5,1 pkt proc., zaś udział lasów zwiększył się o 2,5 pkt a pozostałych gruntów – o 2,6 pkt. Wzrost powierzchni lasów i gruntów leśnych nastąpił w wyniku zalesień związanych z realizacją Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 – działanie „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesiania gruntów innych niż rolne”.

Areal użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2010 r. wyniósł 1085,4 tys. ha i w porównaniu z danymi z 2002 r. zmniejszył się o 20,3 tys. ha, tj. o 1,8 %. Udział powierzchni użytków rolnych pozostających w użytkowaniu gospodarstw indywidualnych w stosunku do ogólnej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2010 r. wyniósł 87,2 %, natomiast powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych posiadających powyżej 1 ha UR stanowiła 86,7 % ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Tabl. 6. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010	2002=100
	w tysiącach ha		
Powierzchnia użytków rolnych ogółem	1105,6	1085,4	98,2
w tym w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą	1061,3	1081,7	101,9

Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła 904,4 tys. ha i w porównaniu z 2002 r. zmniejszyła się o 9,6 tys. ha, tj. o 1,0 %.

Powierzchnia sadów według danych z ostatniego spisu wyniosła 10,3 tys. ha i w porównaniu z 2002 r. była większa o 0,9 tys. ha, co oznacza wzrost o 9,1 %.

W gospodarstwach rolnych areał łąk trwałych wyniósł 116,4 tys. ha i w stosunku do danych uzyskanych w PSR 2002 był większy o 30,8 tys. ha, tj. o 36,0 %.

Areał pastwisk trwałych wyniósł 25,6 tys. ha i był o 9,6 tys. ha (o 27,3 %) mniejszy niż w 2002 r.

Tabl. 7. **Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010		
	w tysiącach ha		2002=100	w % powierzchni UR razem
Powierzchnia gruntów ogółem	1222,3	1270,2	103,9	x
w tym użytki rolne razem	1105,6	1085,4	98,2	100,0
w tym użytki rolne w dobrej kulturze rolnej	.	1069,5	x	98,5
w tym:				
pod zasiewami	914,0	904,4	99,0	83,3
sady	9,5	10,3	109,1	1,0
trwałe użytki zielone	120,8	142,0	117,6	13,1

Z danych uzyskanych z PSR 2010 wynika, że w miarę wzrostu powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych zwiększa się także udział powierzchni użytków rolnych oraz powierzchni zasiewów w ogólnej powierzchni gruntów.

W Kujawsko-pomorskim w gospodarstwach rolnych o powierzchni 100 ha UR i więcej znajdowało się 23,0 % powierzchni użytków rolnych ogółem oraz 21,9 % ogólnej powierzchni zasiewów. W gospodarstwach tych znajdowało się również 13,6 % wojewódzkiej powierzchni użytków rolnych pozostałych, tj. nie utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej oraz 23,6 % gruntów ugorowanych. Największy udział gruntów pozostałych zaobserwowano w gospodarstwach dużych – użytkujących 30–50 ha oraz 15–20 ha (odpowiednio udział wyniósł: 22,2 % i 22,0 %).

POWIERZCHNIA ZASIEWÓW

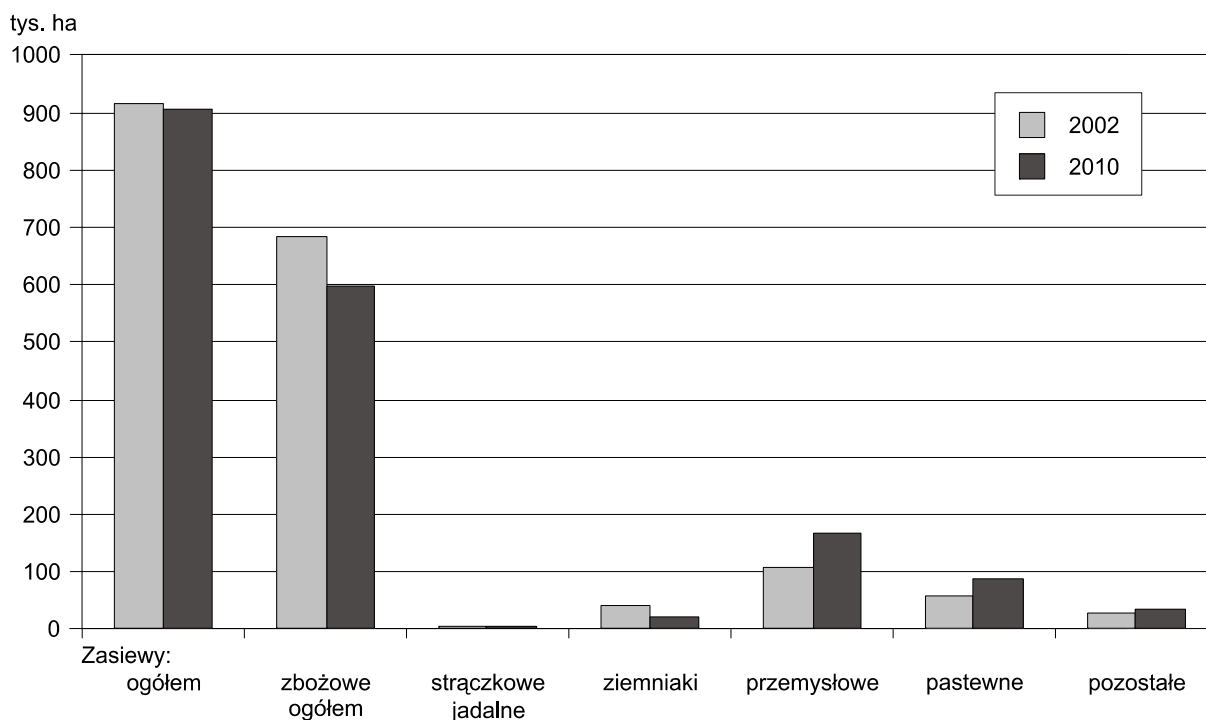
W województwie kujawsko-pomorskim wyniki PSR 2010 r. wykazały, że w porównaniu z 2002 r. zmniejszyła się ogólna powierzchnia zasiewów, a także zmieniła się ich struktura. W 2010 r. ogólna powierzchnia zasiewów w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 904,4 tys. ha (8,6 % krajowej powierzchni zasiewów) i w porównaniu z 2002 r. zmniejszyła się o 9,6 tys. ha, tj. o 1,0 %.

Tabl. 8. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010

ZASIEWY	2002	2010		
	w tysiącach ha		2002=100	w % ogółem
Powierzchnia zasiewów ogółem	914,0	904,4	99,0	100,0
w tym:				
Zboża ^a	682,9	596,3	87,3	65,9
w tym zboża podstawowe	554,9	497,6	89,7	55,0
Ziemniaki ^b	38,7	18,8	48,6	2,1
Przemysłowe	106,4	166,2	156,2	18,4
w tym:				
rzepak i rzepik	51,3	126,0	245,6	13,9
buraki cukrowe	54,0	38,4	71,0	4,2
Pastewne ^c	55,6	87,5	157,3	9,7
Pozostałe	25,7	33,1	128,7	3,7
w tym warzywa gruntowe ^b	14,3	20,8	146,0	2,3

a Zboża ogółem, łącznie z kukurydzą na ziarno. b Bez powierzchni upraw w ogrodach przydomowych.
c łącznie z kukurydzą na zielonkę.

POWIERZCHNIA ZASIEWÓW WEDŁUG GRUP ZIEMIOPŁODÓW W LATACH 2002 I 2010

Struktura zasiewów w 2010 r. przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem, tj. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso, inne zbożowe (łącznie z kukurydzą na ziarno) zajmowały powierzchnię 596,3 tys. ha, co stanowiło 65,9 % ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe jadalne – 2,6 tys. ha, tj. 0,3 % ogólnej powierzchni zasiewów,

- ziemniaki – 18,8 tys. ha, tj. 2,1 % udziału,
- grupa roślin przemysłowych – 166,2 tys. ha, tj. 18,4 % udziału,
- rośliny pastewne (łącznie z kukurydzą na zielonkę) – 87,5 tys. ha, tj. 9,7 % udziału,
- pozostałe uprawy – 33,1 tys. ha, tj. 3,7 % ogólnej powierzchni zasiewów.

W analizowanym roku według stanu w dniu 30 czerwca zmniejszyła się w porównaniu ze spisem rolnym z 2002 r. powierzchnia uprawy:

- zbóż (z kukurydzą na ziarno) – spadek o 86,6 tys. ha (o 12,7 %) przy spadku w skali 8 lat udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 8,8 pkt proc.,
- strączkowych jadalnych – spadek o 2,1 tys. ha (o 45,1 %) przy jednoczesnym nieznacznym, o 0,2 pkt proc., zmniejszeniu udziału w ogólnej powierzchni zasiewów,
- ziemniaków – spadek o 19,9 tys. ha (o 51,4 %) przy zmniejszeniu o 2,1 pkt udziału w zasiewach ogółem.

W 2010 r. zwiększyła się natomiast powierzchnia uprawy:

- roślin przemysłowych – o 59,8 tys. ha (o 56,2 % więcej) przy jednoczesnym wzroście o 6,7 pkt proc. udziału w ogólnej powierzchni zasiewów,
- roślin pastewnych (z kukurydzą na zielonkę) – o 31,9 tys. ha (o 57,3 % więcej) przy wzroście o 3,6 pkt udziału w ogólnej powierzchni zasiewów,
- upraw pozostałych – o 7,4 tys. ha (o 28,7 % więcej) z odnotowanym niewielkim wzrostem udziału w ogólnej powierzchni zasiewów, tj. o 0,8 pkt proc.

Wyniki PSR 2010 wykazały istotne zmiany w powierzchni zasiewów poszczególnych roślin. W 2010 r. najwyższą dynamikę wzrostu w porównaniu z 2002 r. odnotowano w przypadku powierzchni uprawy:

- rzepaku i rzepiku – o 145,6 %, tj. o 74,7 tys. ha więcej,
- warzyw gruntowych – o 46,0 %, tj. o 6,6 tys. ha więcej,

Największy spadek natomiast zanotowano w przypadku buraków cukrowych; powierzchnia ich uprawy była o 29,0 % mniejsza, tj. o 15,6 tys. ha,

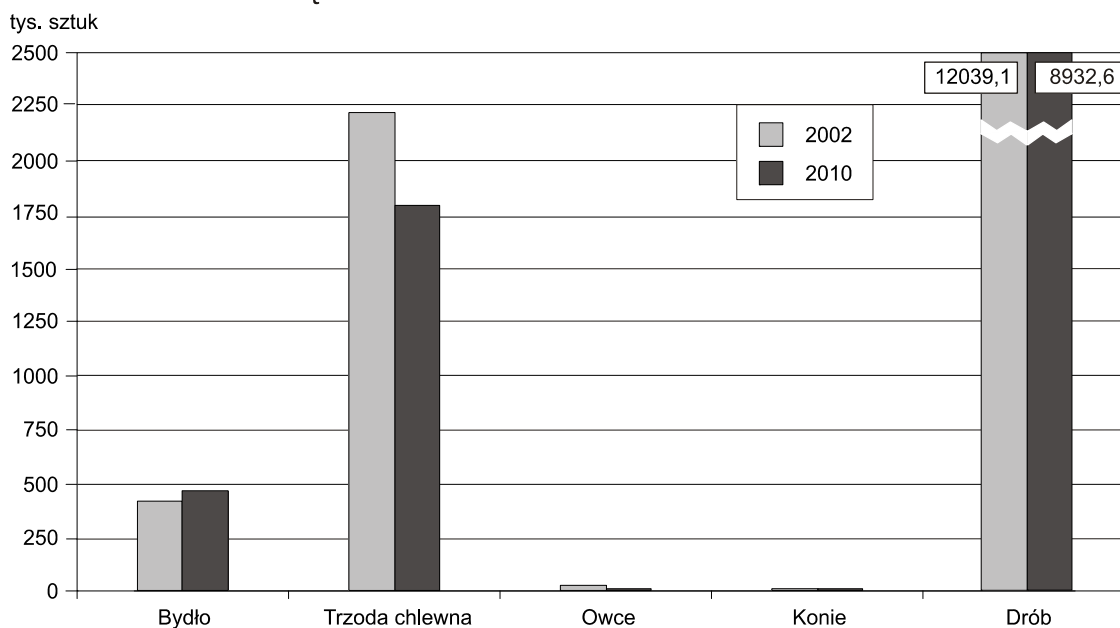
ZWIERZĘTA GOSPODARSKIE

Zgodnie z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 pogłowie poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich w województwie kujawsko-pomorskim wynosiło:

- bydła – 466,0 tys. sztuk, w tym krów – 177,0 tys. sztuk,
- trzody chlewnej – 1791,3 tys. sztuk, w tym loch – 190,3 tys. sztuk,

- owiec – 14,1 tys. sztuk,
- koni – 9,6 tys. sztuk,
- kóz – 3,0 tys. sztuk,
- królików (samic reprodukcyjnych) – 8,1 tys. sztuk,
- drobiu ogółem – 8932,6 tys. sztuk.

ZWIERZĘTA GOSPODARSKIE W LATACH 2002 I 2010

W porównaniu z informacjami uzyskanymi w spisie w 2002 r., dane PSR 2010 wskazują na wzrost populacji następujących gatunków zwierząt gospodarskich: bydła ogółem – o 12,2 % (w tym krów – o 2,0 %), a także koni – o 13,0 %. Odnotowano natomiast w ciągu minionych 8 lat spadek liczebności pogłowia: trzody chlewnej – o 19,5 % (w tym loch na chów – o 16,3 %); owiec – o 53,8 %; kóz – o 63,9 %; drobiu ogółem – o 25,8 % oraz królików (samic) – o 54,6 %;

Tabl. 9. Zwierzęta gospodarskie w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010	
	w tysiącach szt.		2002=100
Bydło	415,4	466,0	112,2
w tym krowy	173,5	177,0	102,0
Trzoda chlewna	2224,2	1791,3	80,5
w tym lochy	227,3	190,3	83,7
Owce	30,6	14,1	46,2
Konie	8,5	9,6	113,0
Drób	12039,1	8932,6	74,2

Według wyników PSR 2010 r. udział pogłowia utrzymywanego w gospodarstwach indywidualnych w stosunku do pogłowia ogółem w województwie kujawsko-pomorskim kształtował się na następującym poziomie:

- bydło w gospodarstwach indywidualnych stanowiło 91,3 % liczby bydła ogółem (w 2002 r. – 91,5 %),
- trzoda chlewna – 93,9 % (wobec 93,6 %),
- owce – 80,3 % (wobec 75,4 %).

W 2010 r. w strukturze pogłowia **bydła** ogółem (466,0 tys. sztuk, czyli 8,1 % *pogłowia bydła krajowego*) w porównaniu z informacjami ze spisu 2002 r. obniżył się udział stada podstawowego krów o 3,8 pkt proc. tj. do poziomu 38,0 %, w tym udział krów mlecznych obniżył się o 5,6 pkt, tj. do 36,0 %. Jednocześnie odnotowano niewielki wzrost udziału młodego bydła w wieku do 2 lat, odsetek którego wzrósł w porównaniu z 2002 r. o 1,6 pkt proc. Gospodarstwa rolne specjalizujące się w chowie bydła w omawianym okresie zintensyfikowały produkcję zwiększając m.in. obsadę bydła z 10,3 szt. przeciętnie na 1 gospodarstwo w 2002 r. do 17,5 sztuk w 2010 r.

Średnio w województwie obsada bydła na 100 ha UR w 2010 r. wyniosła 42,9 szt. i była większa o 5,3 szt. od obsady notowanej przed 8 laty.

W strukturze stada **trzody chlewnej** (1791,3 tys. sztuk, tj. 11,7 % *pogłowia krajowego*) w porównaniu z wynikami spisu z 2002 r. odnotowano spadek grupy prosiąt (o 3,8 pkt proc.) oraz warchlaków (o 0,6 pkt), natomiast wzrost wystąpił w przypadku grupy loch na chów (o 0,4 pkt) i trzody chlewnej pozostałej, w tym tuczników (odpowiednio: o 4,0 pkt i o 4,2 pkt).

Notowany w 2010 r. stan pogłowia trzody chlewnej wskazuje, że w okresie od 2002 r. nastąpiła redukcja liczebności stada o przeszło 400 tys. sztuk. Wielu użytkowników gospodarstw rolnych utrzymujących trzodę chlewną wycofało się w ciągu ostatnich 8 lat z produkcji żywca wieprzowego z powodu dużych wahań w jej opłacalności lub wręcz braku opłacalności. W 2010 r. trzodę chlewną utrzymywało 28,2 tys. podmiotów wobec 48,0 tys. gospodarstw w 2002 r.

W Kujawsko-Pomorskim w 2010 r. przeciętnie obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych wyniosła 165,0 szt., wobec 201,2 szt. w 2002 r.

W 2010 r. struktura gatunkowa pogłowia **drobiu** ogółem (8,9 mln sztuk, tj. 5,1 % *pogłowia krajowego*) przedstawiała się następująco:

- 88,3 % stanowił drób kurzy razem (w 2002 r. było to 90,4 %),
- 3,9 % gęsi (w 2002 r. – 2,8 %),
- 3,7 % kaczki (wobec 4,2 %),

- 2,6 % indyki (wobec 2,3 %),
- 1,4 % drób pozostały (wobec 0,3 % w 2002 r.).

Przeciętna obsada drobiu zmniejszyła się w okresie ośmioletnim z 1088,9 szt. w przeliczeniu na 100 ha UR do 818,2 szt. obecnie.

Obsada owiec na 100 ha UR w 2010 r. wyniosła 1,3 szt., wobec 2,8 szt. w 2002 r.

Tabl. 10. **Obsada zwierząt gospodarskich w latach 2002 i 2010**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010
	w szt. na 100 ha UR	
Bydło	37,6	42,9
Trzoda chlewna	201,2	165,0
Owce	2,8	1,3
Konie	0,8	0,9
Drób	1088,9	818,2

(wobec – 0,2 %), 4,3 % pogłowia koni (wobec – 4,4 %) i 14,4 % stada drobiu ogółem (w 2002 r. – 9,2 % udziału).

W pozostałych gospodarstwach rolnych, tj. o powierzchni powyżej 1 ha UR największe stany pogłowia zwierząt rejestrowano w przypadku:

- bydła – w podmiotach o powierzchni 20–30 ha UR (w 2002 r. w gospodarstwach średnich, tj. o powierzchni 10–15 ha UR),
- trzody chlewniej – w gospodarstwach o powierzchni 20–30 ha UR (czyli analogicznie jak w 2002 r.),
- owiec – w gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha UR (w 2002 r. odnotowano w gospodarstwach dużych, tj. o powierzchni 100 ha UR i więcej),
- drobiu – w gospodarstwach o powierzchni 100 ha UR i więcej (w 2002 r. w gospodarstwach o nieco mniejszym areale użytków rolnych – 50–100 ha),
- koni – w gospodarstwach o powierzchni 10–15 ha UR (analogicznie jak w 2002 r.).

W 2010 r. w województwie kujawsko-pomorskim przeciętnie **na 1 gospodarstwo rolne** przypadało:

- 5,3 szt. bydła (w 2002 r. – 3,6 szt.),
- 20,2 szt. trzody chlewniej (wobec 19,2 szt.),
- 0,2 szt. owiec (wobec 0,3 szt.),
- 0,1 szt. koni (wobec 0,1 szt.),

Wyniki PSR 2010 r. wykazały, że w województwie kujawsko-pomorskim **gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha UR i mniejszej** utrzymywały: 0,3 % wojewódzkiego pogłowia bydła (w 2002 r. – 0,5 % udziału), 0,3 % pogłowia trzody chlewniej ogółem (w 2002 r. – 0,7 %), 0,4 % populacji owiec

– 100,8 szt. drobiu ogółem (w 2002 r. – 103,8 szt.).

W gospodarstwach rolnych, w ujęciu **według grup obszarowych** użytków rolnych, średnia **obsada zwierząt** na 1 gospodarstwo w 2010 r. wyniosła w sztukach:

– do 5 ha UR:

- bydła – 0,2 (w 2002 r. – 0,2),
- trzody chlewnej – 1,4 (wobec 1,5),
- owiec – 0,0 (analogicznie jak w 2002 r.),
- koni – 0,0 (analogicznie jak w 2002 r.),
- drobiu ogółem – 71,8 (w 2002 r. – 48,5);

– 5–10 ha UR:

- bydła – 2,8 (w 2002 r. – 3,1),
- trzody chlewnej – 12,0 (wobec 13,8),
- owiec – 0,0 (wobec 0,0),
- koni – 0,1 (analogicznie jak w 2002 r.),
- drobiu ogółem – 53,6 (w 2002 r. – 75,1);

– 10 ha UR i więcej:

- bydła – 13,9 (w 2002 r. – 10,6),
- trzody chlewnej – 51,9 (wobec 57,4),
- owiec – 0,5 (wobec 0,9),
- koni – 0,2 (wobec 0,1),
- drobiu ogółem – 168,9 (wobec – 230,2 w 2002 r.).

CIĄGNIKI I MASZYNY ROLNICZE

Według danych uzyskanych podczas ubiegłorocznego spisu rolnego (PSR 2010) na zaplecze techniczne gospodarstw rolnych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego składało się m.in.:

- 89,4 tys. ciągników rolniczych,
- 12,8 tys. kombajnów zbożowych,
- 5,7 tys. kombajnów buraczanych,
- 34,2 tys. opryskiwaczy polowych,

Tabl. 11. Ciągniki i maszyny rolnicze w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002 ^a	2010	
	w tysiącach szt.		2002=100
Ciągniki	83,1	89,4	107,5
Kombajny:			
zbożowe	10,2	12,8	125,2
buraczane	5,8	5,7	99,2
ziemniaczane	4,5	4,7	104,7
Silosokombajny	1,2	1,4	118,0
Opryskiwacze:			
polowe	31,8	34,2	107,7
sadownicze	1,5	1,4	94,8

a Wszystkie maszyny, z wyjątkiem ciągników, spisano w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha oraz u osób prawnych i w jednostkach organizacyjnych nie mających osobowości prawnej. Ciągniki rolnicze spisano dodatkowo w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych.

Podczas spisu rolnego w 2010 r. w województwie spisano 89,4 tys. **ciągników** (6,1 % wszystkich ciągników w kraju), tj. o 7,5 % więcej niż 2002 r., w tym w gospodarstwach indywidualnych – 87,4 tys. szt., tj. więcej o 8,1 %. Większość ciągników (86,2 tys. szt.), bo 96,5 % liczby ogółem, znajdowała się w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha UR.

Przy zmniejszonej liczbie gospodarstw rolnych i jednoczesnym spadku powierzchni użytków rolnych, średnia powierzchnia użytków rolnych w przeliczeniu na 1 ciągnik zmalała o 9,0 % w stosunku do wyników poprzedniego spisu i wyniosła obecnie 12,1 ha UR, wobec 13,3 ha UR w 2002 r.

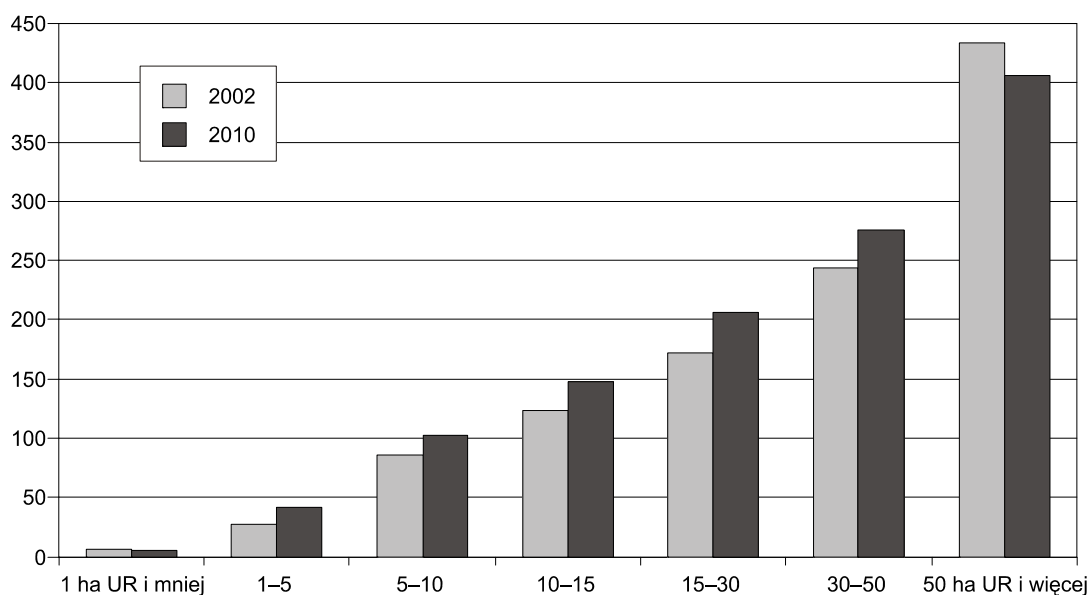
W grupach gospodarstw do 15 ha UR liczba ciągników wzrastała proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów. Najwięcej ciągników spisano w grupie gospodarstw o powierzchni 10–15 ha UR – 15,8 tys. szt. (17,7 % ogólnej liczby ciągników).

Przy wzroście areалу i jednoczesnym znaczącym spadku liczby gospodarstw, liczebność ciągników zmniejszała się. W poszczególnych grupach gospodarstw do 7 ha UR w gospodarstwie wykorzystywany był przeciętnie mniej niż jeden ciągnik. W grupie gospodarstw o powierzchni do 5 ha UR na 100 gospodarstwach przypadało średnio 24,2 ciągników, w grupie 5–7 ha UR – 87,1 sztuk. W gospodarstwach powyżej 7 ha UR, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyniósł 44,2 %, na 1 gospodarstwo przypadał średnio więcej niż 1 ciągnik. Liczba ciągników zwiększała się od 1,1 szt. w grupie gospodarstw od 7–10 ha UR do 5,8 sztuk w grupie powyżej 100 ha UR.

W okresie 8 lat między spisami odnotowano również zmiany w strukturze **ciągników** biorąc pod uwagę ich moc. Podobnie jak w 2002 r., dominowały ciągniki o mocy od 25 do 40 KW; stanowiły one 36,6 % ogólnej liczby ciągników (w 2002 r. – 35,0 %). Udział

ciągników o mocy 15–25 KW zwiększył się z 18,4 % w 2002 r. do 21,8 % w 2010 r., a udział ciągników o średniej mocy 40–60 KW zmniejszył się z 30,2 % w 2002 r. do 21,1 % obecnie. W 2010 r. poprawiło się wyposażenie gospodarstw w ciągniki o dużej mocy (powyżej 60 KW), które stanowiły 19,2 % ogólnej liczby ciągników, wobec 14,2 % w 2002 r.

**LICZBA CIĄGNIKÓW NA 100 GOSPODARSTW ROLNYCH
WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W LATACH 2002 I 2010**

Wyniki ostatniego spisu wskazują, że w województwie kujawsko-pomorskim na każde gospodarstwo rolne przypadła przeciętnie 1 ciągnik, na 100 gospodarstw przypadało 100,8 ciągników (*w kraju – 64,6 sztuk*).

Tabl. 12. Ciągniki i maszyny rolnicze na 100 ha powierzchni w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010
	w sztukach	
Ciągniki na 100 ha powierzchni UR	7,5	8,2
Kombajny:		
zbożowe na 100 ha powierzchni zasiewów zbóż i rzepaku	1,4	1,8
buraczane na 100 ha powierzchni zasiewów buraków	10,6	14,9
ziemniaczane na 100 ha powierzchni zasiewów ziemniaków	11,7	25,2
Opryskiwacze:		
polowe na 100 ha powierzchni zasiewów ogółem	3,5	3,8
sadownicze na 100 ha powierzchni sadów	15,3	13,3

Od 2002 r. zmiany zachodzące w strukturze powierzchni upraw głównych ziemiopłodów oraz postępujący proces modernizacji rolnictwa, wpłynęły m.in. na aktualny stan wyposażenia gospodarstw w maszyny i urządzenia rolnicze. W stosunku do wyników poprzedniego spisu rolnego, przy utrzymującej się przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednocześnie znacznym wzro-

ście powierzchni uprawy rzepaku, zwiększyła się liczba **kombajnów** do zbioru tych upraw o 25,2 %. Spadkowa tendencja powierzchni zasiewu buraków cukrowych i ziemniaków miała wpływ na niewielką redukcję kombajnów do zbioru tych pierwszych ziemio-
plodów (spadek o 0,8 %), ale nie wpłynęła na liczbę kombajnów do zbioru ziemniaków (wzrost o 4,7 %). Zwiększyła się także liczba silosokombajnów – o 18,0 % więcej niż w 2002 r.

Najwięcej kombajnów zbożowych, buraczanych, ziemniaczanych i silosokombaj-
nów spisano w grupach gospodarstw o powierzchni 10–50 ha UR i stanowiły one w ogólnej liczbie każdego rodzaju maszyn odpowiednio: 75,1 %, 82,2 %, 77,1 % oraz 75,2 %.

W spisie stwierdzono ogólną liczbę **opryskiwaczy**, która może obejmować nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do na-
wożenia, nawadniania i innych celów gospodarczych.

W porównaniu z wynikami spisu z 2002 r. w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wzrost o 7,7 % wyposażenia gospodarstw w polowe opryskiwacze ciągni-
kowe. Większość tych maszyn (85,2 % udziału) odnotowano łącznie w grupach gospo-
darstw o powierzchni od 5–50 ha UR.

Pomimo wzrostu w porównaniu z 2002 r. powierzchni sadów o 9,1 %, nastąpił spadek liczby opryskiwaczy sadowniczych o 5,2 %. Oznacza to, że przy wzroście
powierzchni sadów, liczba opryskiwaczy przypadająca na 100 ha sadów zmniejszyła się do 13,3 szt. (wobec 15,3 szt. w 2002 r.). Najwięcej opryskiwaczy (70,0 %), ze względu na specyfikę produkcji, odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 3–30 ha UR.

PRACUJĄCY W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Powszechny Spis Rolny 2010 jest podstawowym źródłem informacji o liczbie i strukturze pracujących w gospodarstwach rolnych. Dostarcza on dwójakiego rodzaju informacji, służących różnym celom:

- pierwsze ujęcie służy ocenie **liczby pracujących w rolnictwie** – jako segmentu całej gospodarki narodowej. Ważne jest tu zatem uwzględnienie tylko tej części pracują-
cych dla których praca w rolnictwie – przede wszystkim w rodzinnych gospodarstwach rolnych – jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkają-
cych. Założeniem jest, aby w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej nie uwzględniać podwójnie osób mających więcej niż jedno miejsce pracy. Z tego same-
go względu zastosowano tu kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczegól-
nych osób w określonym momencie czasu (ostatni tydzień czerwca 2010 r.). Uzupeł-
nienie tej zbiorowości stanowią pracownicy najemni zatrudnieni na stałe w gospodar-
stwach indywidualnych, a także – w gospodarstwach osób prawnych i jednostek

organizacyjnych niemających osobowości prawnej (określanych dalej jako „gospodarstwa osób prawnych”).

- drugie podejście ma na celu określenie wielkości **nakładów pracy człowieka** ponoszonych na wytworzenie produkcji rolnej w gospodarstwach rolnych w ciągu całego roku (12 miesięcy przed dniem referencyjnym spisu, tj. 30 czerwca 2010 r.).

Przedstawione w niniejszym *Raporcie...* dane w osobach nie uwzględniają wkładu pracy dodatkowych kategorii osób pracujących w rolnictwie, takich jak pracownicy najemni dorywczy, pracownicy kontraktowi, pracujący w ramach pomocy sąsiedzkiej i inni, dla których z założenia wkład pracy uwzględniany jest wyłącznie w przeliczeniu na roczne jednostki pracy.

W ostatnim tygodniu czerwca 2010 r. **liczba pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych** wyniosła 103,0 tys. osób (4,5 % pracujących w Polsce), w tym zdecydowana większość (93,8 %) to pracujący w gospodarstwach indywidualnych jako rodzinna siła robocza. Zatrudnieni na stałe pracownicy najemni stanowili stosunkowo niewielką zbiorowość: 3,1 tys. w gospodarstwach indywidualnych oraz 3,3 tys. w gospodarstwach osób prawnych.

Tabl. 13. **Pracujący w gospodarstwach rolnych w czerwcu 2010 r.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	W tysiącach osób	W % ogółem
Pracujący ogółem	103,0	100,0
mężczyźni	57,8	56,1
kobiety	45,2	43,9
w tym w swoim gospodarstwie rolnym razem	96,6	93,8
mężczyźni	52,6	51,0
kobiety	44,0	42,8

W swoim bądź rodzinnym gospodarstwie rolnym pracowało wyłącznie lub głównie 96,6 tys. osób (dla 88,0 tys. osób była to jedyna praca, a dla 8,6 tys. – praca główna). Zarówno wśród pracujących wyłącznie, jak i głównie, w gospodarstwie rolnym

udział mężczyzn był większy (odpowiednio: 53,3 % i 66,1 %), niż kobiet (odpowiednio: 46,7 % i 33,9 %). Powyższe dane dotyczą wszystkich gospodarstw indywidualnych, bez względu na powierzchnię użytków rolnych i cel produkcji, pod warunkiem, że gospodarstwo prowadziło działalność rolniczą.

Danych tych **nie można wprost porównywać z wynikami z 2002 r.** pochodzącymi z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002. W 2010 r. przyjęto bowiem nieco inny sposób wyodrębniania populacji pracujących wyłącznie lub głównie w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym¹. Wynika

¹ W 2002 r. zbiorowość pracujących wyodrębniana była na podstawie łączonych informacji z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego, prowadzonych jednocześnie. Konieczność sprostania wymogom obu spisów powodowała nieco odmienne podejście m.in. do ludności z użytkownikiem gospodarstw rolnego. W 2002 r. były to osoby tworzące wraz z użytkownikiem wspólne gospodarstwo domowe, natomiast w Powszechnym Spisie Rolnym 2010 r. – osoby zamieszkałe z użytkownikiem. Ponadto w 2002 r. jednym z kryteriów zaliczania osób do pracujących w swoim gospodarstwie rolnym był cel produkcji.

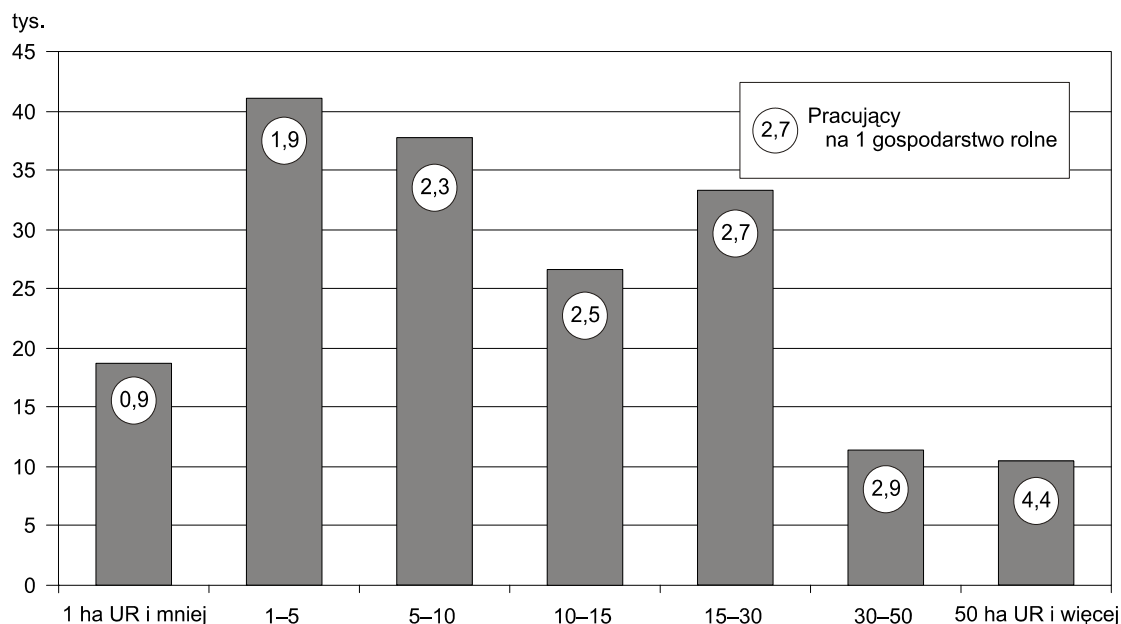
to z odmiennego sposobu zadawania pytań spisowych w obu okresach, ale przede wszystkim wiąże się to z faktem wejścia Polski w strukturę Unii Europejskiej i objęcia polskiego rolnictwa Wspólną Polityką Rolną. Wymóg utrzymania ziemi w dobrej kulturze jako jeden z warunków otrzymania dopłat do rolnictwa spowodował, że również osoby pracujące w gospodarstwach rolnych produkujących na własne potrzeby zostały zaliczone do pracujących, o ile spełniały odpowiednie kryteria zaliczenia ich do kategorii pracujących wyłącznie lub głównie w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym. Nie ma możliwości wyodrębnienia zbiorowości z obu spisów z zachowaniem pełnej porównywalności.

Przeciętnie na 1 gospodarstwo rolne prowadzące działalność rolniczą przypadało 1,2 osób pracujących przy produkcji rolnej (*podobnie jak w kraju*). Omawiany wskaźnik zwiększa się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych gospodarstw prowadzących działalność rolniczą (od przeciętnie 0,7 osób pracujących wyłącznie lub głównie przypadających na 1 gospodarstwo o powierzchni do 1 ha UR do 1,9 osób – w gospodarstwach o powierzchni 30–100 ha UR, z nieznacznym spadkiem w gospodarstwach o powierzchni 100 ha UR i więcej – 1,2 osób). Oznacza to, że praca w większych obszarowo gospodarstwach rolnych, często specjalistycznych, wymaga większego zaangażowania pracujących tam osób, dla których praca w takim gospodarstwie staje się pracą wyłączną a dodatkowo wspomagana jest zatrudnianiem pracowników najemnych.

Wśród pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych większą zbiorowość stanowili mężczyźni niż kobiety. Inna sytuacja była w przypadku rodzinnej siły roboczej, jednak różnice te były stosunkowo niewielkie (85,8 tys. mężczyzn; wobec 87,0 tys. kobiet), zaś w przypadku stałych pracowników najemnych liczebna przewaga mężczyzn była znaczna (2,5 tys. mężczyzn wobec 0,6 tys. – w gospodarstwach indywidualnych oraz 2,7 tys. mężczyzn wobec 0,6 tys. – w gospodarstwach osób prawnych).

Inne ujęcie pracujących w gospodarstwach rolnych dotyczy osób wnoszących swój **wkład pracy na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu 12 miesięcy**, a więc uwzględnia cały roczny cykl produkcyjny w gospodarstwie rolnym. Tak liczona zbiorowość osób zaangażowanych w pracę w rolnictwie jest z reguły znacznie wyższa niż analizowana wyżej, uwzględnia bowiem nakłady pracy w gospodarstwo rolne w ciągu całego roku każdej osoby, niezależnie czy praca w gospodarstwie rolnym była dla niej pracą wyłączną, główną czy dodatkową. Ponadto w 2010 r. (inaczej niż w 2002 r.) w ramach tej zbiorowości uwzględniani byli także członkowie rodziny użytkownika wnoszący swój wkład pracy w ciągu roku, ale z nim niezamieszkujący, bądź zamieszkujący ale nie tworzący wspólnego gospodarstwa domowego z użytkownikiem.

**NAKŁADY PRACY W GOSPODARSTWACH ROLNYCH (w ciągu roku)
WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W 2010 R.**

Zgodnie z opisaną metodologią, liczba członków rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego zaangażowanych w pracę w swoim/rodzinnym gospodarstwie rolnym w ciągu 12 miesięcy wyniosła 172,8 tys. osób, a po uwzględnieniu stałych pracowników najemnych – 175,8 tys. osób. We wszystkich gospodarstwach rolnych zbiorowość zaangażowanych w pracę w ciągu 12 miesięcy przed dniem referencyjnym spisu wyniosła 179,1 tys. osób (3,9 % zbiorowości kraju).

Tabl. 14. **Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w latach 2002 i 2010**

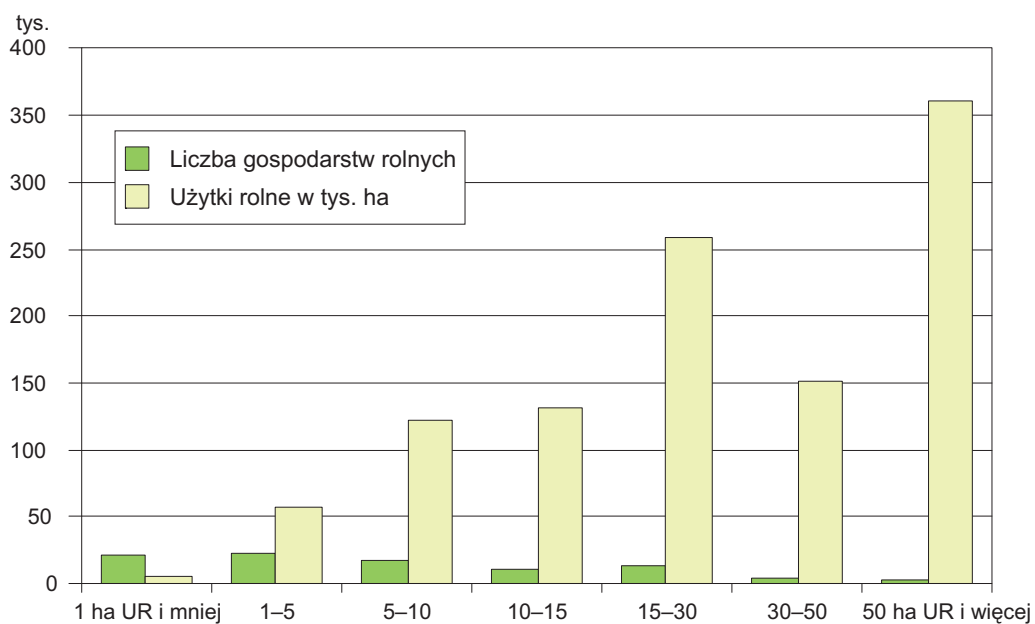
WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010	
	w tysiącach osób		w % ogółem
Pracujący ogółem	193,1	179,1	100,0
mężczyźni	.	91,0	50,8
kobiety	.	88,1	49,2
w tym w gospodarstwach indywidualnych razem	188,5	175,9	98,2
rodzinna siła robocza	185,3	172,8	96,5
pracownicy najemni	3,2	3,1	1,7

Ponad połowa, bo 58,6 % ogółu pracujących użytkowników gospodarstw rolnych, to osoby w wieku powyżej 44. roku życia; co dwudziesty pracujący użytkownik przekroczył wiek 65 lat. Wśród kobiet będących użytkownikami struktura wieku jest nieco bardziej korzystna – udział osób w wieku powyżej 44 lat wyniósł 57,9 %, z tego: 30,9 % to osoby w wieku 45–54 lata, 18,3 % – w wieku 55–64 lata, a 8,7 % – w wieku 65 lat i więcej. Dla mężczyzn odsetek ten ukształtował się na poziomie 58,8 %, a w analogicznych grupach wieku wyniósł porównywalnie: 34,2 %, 20,5 % i 4,1 %.

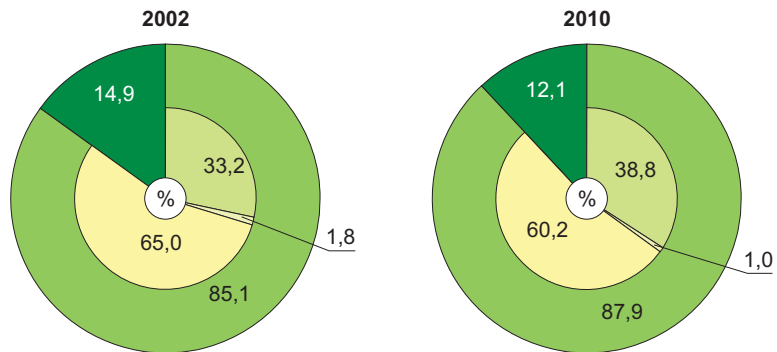
ŚREDNIA POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH W GOSPODARSTWACH ROLNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2010 R.

GOSPODARSTWA ROLNE I POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W 2010 R.

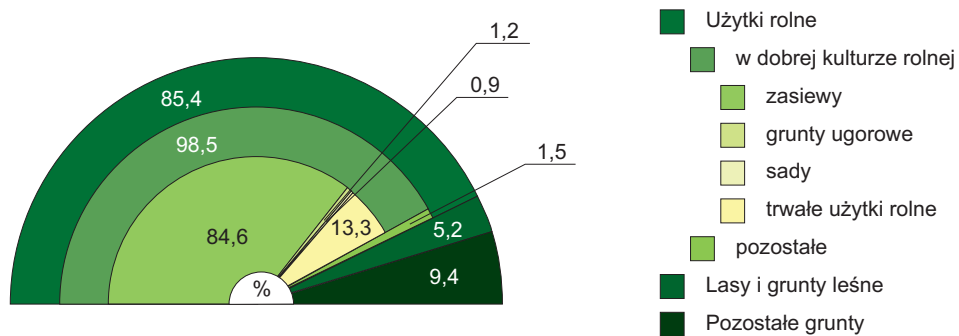
STRUKTURA GOSPODARSTW WEDŁUG PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ W LATACH 2002 I 2010

Gospodarstwa:

- prowadzące działalność rolniczą
- wyłącznie produkcję roślinną
- wyłącznie produkcję zwierzęcą
- produkcję roślinną i zwierzęcą
- nie prowadzące działalności rolniczej

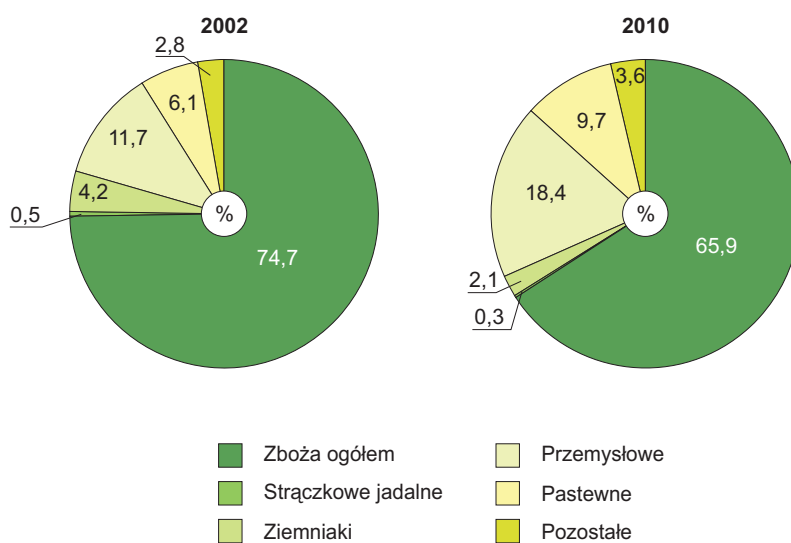
STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW W 2010 R.

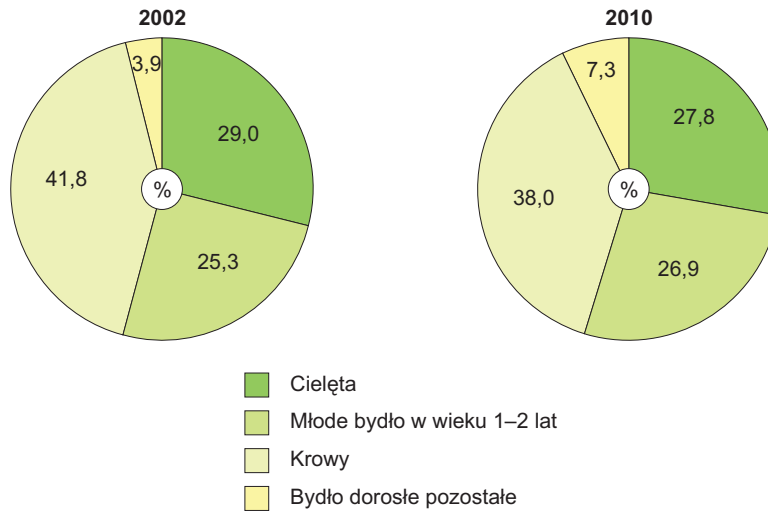
UDZIAŁ WOJEWÓDZTW W KRAJOWEJ POWIERZCHNI ZASIEWÓW W 2010 R

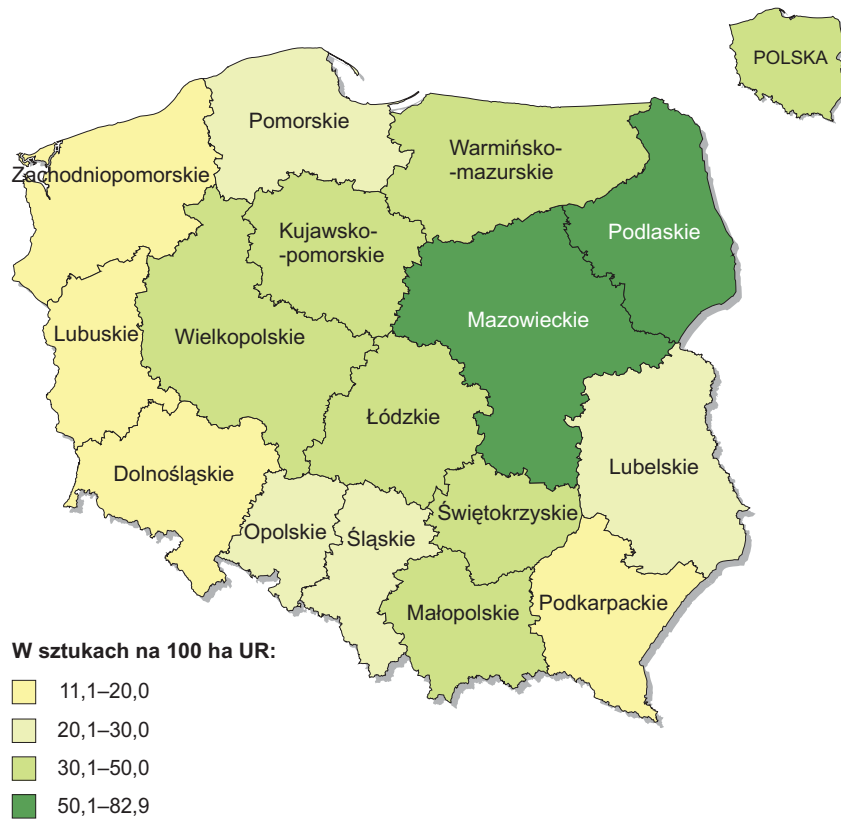
STRUKTURA ZASIEWÓW W LATACH 2002 I 2010

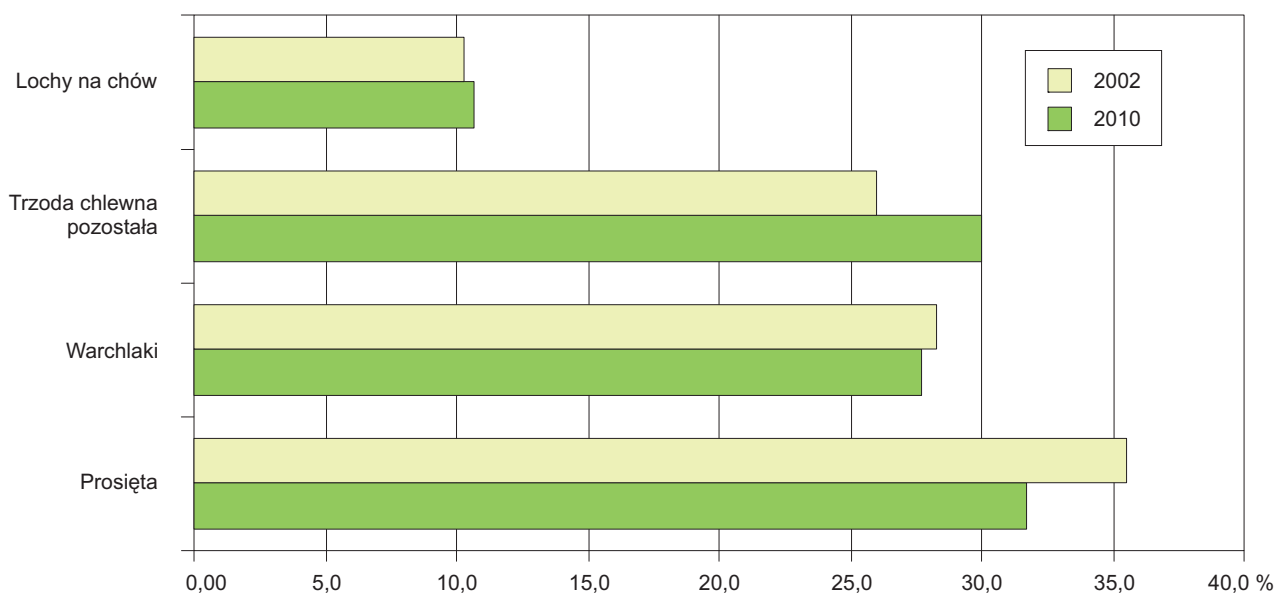
STRUKTURA STADA BYDŁA W LATACH 2002 I 2010

OBSADA BYDŁA WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2010 R.

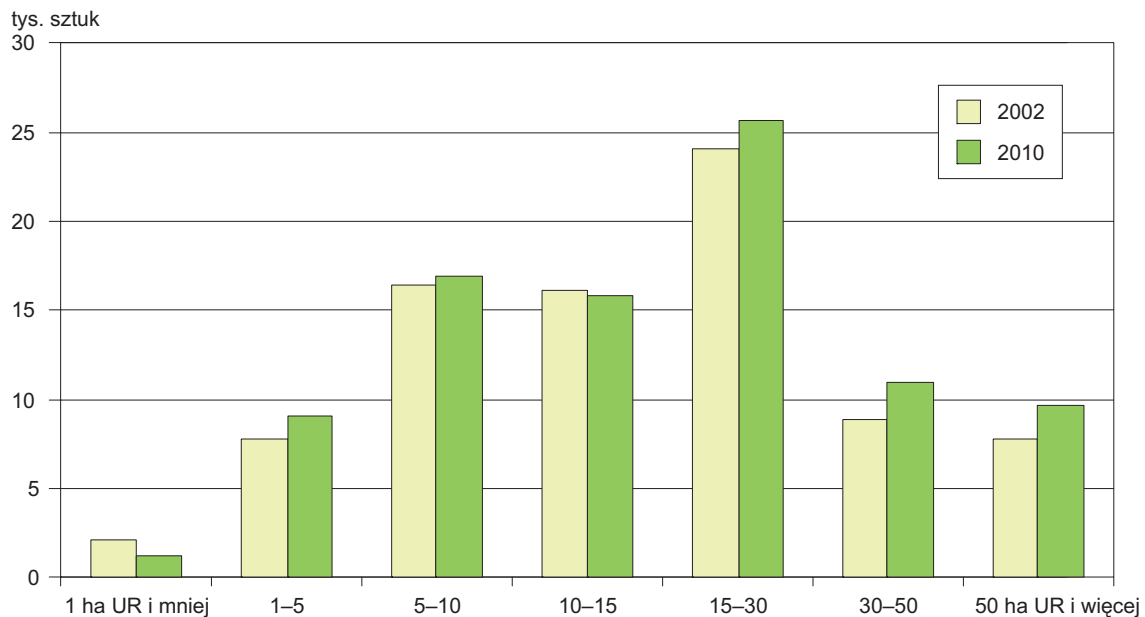
STRUKTURA STADA TRZODY CHLEWNEJ W LATACH 2002 I 2010

OBSADA TRZODY CHLEWNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2010 R.

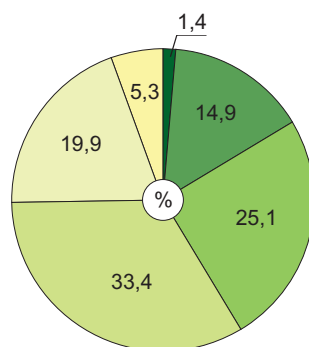
CIĄGNIKI WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W LATACH 2002 I 2010

CIĄGNIKI ROLNICZE WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2010 R.

**UŻYTKOWNICY GOSPODARSTW INDYWIDUALNYCH
PRACUJĄCY (w ciągu roku) W SWOIM GOSPODARSTWIE ROLNYM
WEDŁUG GRUP WIEKU W 2010 R.**

W wieku:

poniżej 25 lat	45-54
25-34	55-64
35-44	65 lat i więcej

CZĘŚĆ TABELARYCZNA

Tabl. 1. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i użytkowników w latach 2002 i 2010

GRUPY OBSZAROWE UŻYTKÓW ROLNYCH W ha	2002	2010		
	ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne		
		razem	w tym prowadzące działalność rolniczą	

w tysiącach

Ogółem	116,0	88,6	88,3	77,6
0 – 1 ha	36,5	20,7	20,7	10,8
powyżej 1 ha razem	79,5	67,9	67,6	66,8
z tego:				
1 – 2	13,1	8,3	8,3	7,9
2 – 3	6,6	5,7	5,7	5,6
3 – 5	8,3	7,8	7,8	7,6
5 – 7	7,6	6,9	6,9	6,9
7 – 10	11,4	9,6	9,6	9,5
10 – 15	13,0	10,7	10,7	10,7
15 – 20	7,5	6,4	6,4	6,4
20 – 30	6,5	6,1	6,1	6,1
30 – 50	3,6	4,0	4,0	4,0
50 – 100	1,2	1,7	1,6	1,6
100 ha i więcej	0,5	0,7	0,5	0,5

w odsetkach

Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
0 – 1 ha	31,4	23,3	23,4	13,9
powyżej 1 ha razem	68,6	76,7	76,6	86,1
z tego:				
1 – 2	11,3	9,4	9,4	10,2
2 – 3	5,7	6,5	6,5	7,2
3 – 5	7,2	8,8	8,8	9,8
5 – 7	6,6	7,8	7,8	8,9
7 – 10	9,9	10,8	10,8	12,3
10 – 15	11,2	12,1	12,1	13,8
15 – 20	6,5	7,2	7,2	8,2
20 – 30	5,6	6,9	6,9	7,9
30 – 50	3,1	4,5	4,5	5,1
50 – 100	1,1	1,9	1,9	2,1
100 ha i więcej	0,5	0,8	0,6	0,7

Tabl. 2. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gospodarstwa				
		prowadzące działalność rolniczą				nie prowadzące działalności rolniczej
		razem	wyłącznie produkcję roślinną	wyłącznie produkcję zwierzęcą	produkcję roślinną i zwierzęcą	
<i>w tysiącach</i>						
2002						
Ogółem	116,0	98,7	32,7	1,8	64,1	17,3
2010						
Ogółem	88,6	77,9	30,2	0,8	46,9	10,7
z tego w grupach obszarowych UR:						
0 – 1 ha	20,7	10,8	7,6	0,7	2,5	9,8
1 – 2	8,3	7,9	5,3	0,0	2,5	0,4
2 – 3	5,7	5,6	3,5	0,0	2,1	0,2
3 – 5	7,8	7,6	3,8	0,0	3,8	0,2
5 – 7	6,9	6,9	2,5	0,0	4,4	0,1
7 – 10	9,6	9,5	2,4	0,0	7,1	0,0
10 – 15	10,7	10,7	1,9	0,0	8,8	0,0
15 – 20	6,4	6,4	1,0	0,0	5,4	0,0
20 – 30	6,1	6,1	0,9	0,0	5,2	0,0
30 – 50	4,0	4,0	0,7	0,0	3,3	0,0
50 – 100	1,7	1,7	0,4	–	1,2	0,0
100 ha i więcej	0,7	0,7	0,3	0,0	0,4	–
<i>w odsetkach</i>						
2002						
Ogółem	100,0	85,1	28,2	1,6	55,3	14,9
2010						
Ogółem	100,0	87,9	34,1	0,9	52,9	12,1
z tego w grupach obszarowych UR:						
0 – 1 ha	100,0	52,4	36,8	3,3	12,2	47,6
powyżej 1 ha	100,0	98,7	33,2	0,2	65,3	1,3

Tabl. 3. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gospodarstwa				
		prowadzące działalność rolniczą				nie prowadzące działalności rolniczej
		razem	wyłącznie produkcję roślinną	wyłącznie produkcję zwierzęcą	produkcję roślinną i zwierzęcą	
	w hektarach					
		2002				
Ogółem	9,53	10,75	4,37	0,82	14,30	2,57
		2010				
Ogółem	12,25	13,88	8,91	1,40	17,31	0,34
z tego w grupach obszarowych UR:						
0 – 1 ha	0,26	0,45	0,45	0,05	0,56	0,05
1 – 2	1,46	1,47	1,46	1,50	1,49	1,42
2 – 3	2,43	2,43	2,41	2,50	2,46	2,38
3 – 5	3,93	3,93	3,87	3,74	3,99	3,81
5 – 7	5,96	5,96	5,89	5,71	6,00	5,92
7 – 10	8,43	8,43	8,31	8,31	8,47	8,22
10 – 15	12,28	12,28	12,22	11,85	12,29	11,98
15 – 20	17,23	17,23	17,13	16,38	17,25	16,43
20 – 30	24,29	24,29	24,29	26,04	24,29	23,58
30 – 50	37,84	37,84	38,65	39,50	37,67	44,80
50 – 100	66,70	66,68	69,23	x	65,81	73,00
100 ha i więcej	345,20	345,20	264,00	184,09	410,44	x

Tabl. 4. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według użytkowników w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010		
	ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne		
		razem	w tym o powierzchni powyżej 1 ha UR	

w tysiącach hektarów

Powierzchnia gruntów ogółem	1222,3	1270,2	1087,4	1072,5
Użytki rolne razem	1105,6	1085,4	946,2	940,8
użytki rolne w dobrej kulturze rolnej	.	1069,5	931,8	927,1
zasiewy	.	904,4	808,5	804,9
grunty ugorowane	.	12,8	10,5	10,2
sady	.	10,3	9,7	9,5
łąki trwałe	.	116,4	79,9	79,4
pastwiska trwałe	.	25,6	23,2	23,1
użytki rolne pozostałe ...	.	15,9	14,3	13,8
Lasy i grunty leśne	33,1	65,9	62,3	59,8
Pozostałe grunty	83,6	118,9	79,0	71,9

w odsetkach

Powierzchnia gruntów ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Użytki rolne razem	90,5	85,4	87,0	87,7
użytki rolne w dobrej kulturze rolnej	x	84,2	85,7	86,4
zasiewy	x	71,2	74,4	75,1
grunty ugorowane	x	1,0	1,0	0,9
sady	x	0,8	0,9	0,9
łąki trwałe	x	9,2	7,4	7,4
pastwiska trwałe	x	2,0	2,1	2,2
użytki rolne pozostałe ...	x	1,2	1,3	1,3
Lasy i grunty leśne	2,7	5,2	5,7	5,6
Pozostałe grunty	6,8	9,4	7,3	6,7

Tabl. 5. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	Po- wier- chnia ogó- łem	Użytki rolne								Lasy i grunty leśne	Pozos- tałe grun- ty
		ogółem	z tego w dobrej kulturze rolnej						pozo- stałe		
			razem	zasiewy	grunty ugoro- wane	sady	łąki	pas- twiska			

w tysiącach hektarów

2002

Ogółem	1222,3	1105,6	.	.	.	.	.	.	.	33,1	83,6

2010

Ogółem	1270,2	1085,4	1069,5	904,4	12,8	10,3	116,4	25,6	15,9	65,9	118,9
z tego w grupach obszarowych UR											
0 – 1 ha	14,9	5,3	4,8	3,6	0,3	0,2	0,6	0,1	0,6	2,4	7,1
1 – 2	15,6	12,1	11,3	8,5	0,5	0,4	1,7	0,2	0,9	1,3	2,1
2 – 3	17,2	13,9	13,0	9,6	0,6	0,4	2,1	0,3	0,9	1,3	1,9
3 – 5	36,9	30,6	29,1	22,5	0,8	0,6	4,3	0,8	1,5	2,9	3,3
5 – 7	53,2	41,4	40,2	32,8	0,8	0,7	4,9	1,0	1,1	2,6	9,2
7 – 10	90,6	80,7	79,1	66,5	1,3	0,9	8,0	2,4	1,6	4,0	5,9
10 – 15	148,9	131,5	129,6	109,3	1,6	1,4	12,9	4,3	1,9	6,7	10,6
15 – 20	166,9	109,9	108,6	93,2	1,1	0,8	10,0	3,5	1,3	30,8	26,2
20 – 30	160,0	148,4	147,1	127,8	1,1	1,2	12,4	4,5	1,4	4,7	6,9
30 – 50	180,5	150,5	149,2	132,4	1,1	0,9	11,6	3,3	1,3	3,5	26,4
50 – 100	119,0	110,9	109,7	100,2	0,3	0,7	6,8	1,7	1,1	2,4	5,8
100 ha i więcej . . .	266,6	249,9	247,8	198,1	3,0	2,1	41,1	3,5	2,2	3,2	13,5

w odsetkach

2002

Ogółem	100,0	90,5	x	x	x	x	x	x	x	2,7	6,8

2010

Ogółem	100,0	85,4	84,2	71,2	1,0	0,8	9,2	2,0	1,2	5,2	9,4
z tego w grupach obszarowych UR:											
0 – 1 ha	100,0	35,6	31,9	24,0	2,2	1,4	3,8	0,5	3,8	16,4	47,9
powyżej 1 ha	100,0	86,0	84,8	71,8	1,0	0,8	9,2	2,0	1,2	5,1	8,9

Tabl. 6. Powierzchnia zasiewów według użytkowników w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010		
	ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne		
		razem	w tym o powierzchni powyżej 1 ha UR	

w tysiącach hektarów

Powierzchnia zasiewów ogółem	914,0	904,4	808,5	804,9
Zboża ogółem	682,9	596,3	544,8	542,5
w tym podstawowe	554,9	497,6	455,0	453,2
Strączkowe jadalne	4,7	2,6	2,3	2,3
Przemysłowe	106,4	166,2	138,3	138,2
w tym:				
rzepak i rzepik	51,3	126,0	102,8	102,7
buraki cukrowe	54,0	38,4	33,7	33,7
Ziemniaki ^a	38,7	18,8	17,8	17,5
Pastewne	55,6	87,5	74,4	74,2
Pozostałe	25,7	33,1	30,9	30,2
w tym warzywa gruntowe ^a	14,3	20,8	19,7	19,5

w odsetkach

Powierzchnia zasiewów ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Zboża ogółem	74,7	65,9	67,4	67,4
w tym podstawowe	60,7	55,0	56,3	56,3
Strączkowe jadalne	0,5	0,3	0,3	0,3
Przemysłowe	11,7	18,4	17,1	17,2
w tym:				
rzepak i rzepik	5,6	13,9	12,7	12,8
buraki cukrowe	5,9	4,2	4,2	4,2
Ziemniaki ^a	4,2	2,1	2,2	2,2
Pastewne	6,1	9,7	9,2	9,2
Pozostałe	2,8	3,7	3,8	3,8
w tym warzywa gruntowe ^a	1,6	2,3	2,4	2,4

a Bez powierzchni upraw w ogrodach przydomowych.

Tabl.7. Powierzchnia zasiewów według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia zasiewów ogółem	W tym					
		zboża		strączkowe jadalne	przemysłowe	ziemniaki	pastewne
		ogółem	w tym podstawowe				

w tysiącach hektarów

2002

Ogółem	914,0	682,9	554,9	4,7	106,4	38,7	55,6

2010

Ogółem	904,4	596,3	497,6	2,6	166,2	18,8	87,5

z tego w grupach obszarowych UR:

0 – 1 ha	3,6	2,2	1,8	0,0	0,2	0,2	0,2
1 – 2	8,5	6,3	5,1	0,0	0,7	0,3	0,5
2 – 3	9,6	7,0	5,6	0,0	0,9	0,3	0,6
3 – 5	22,5	16,9	13,5	0,1	2,0	0,7	1,6
5 – 7	32,8	25,4	20,5	0,1	2,6	0,9	2,3
7 – 10	66,5	50,4	41,7	0,1	5,9	1,9	5,5
10 – 15	109,3	80,4	66,4	0,3	11,7	2,6	10,8
15 – 20	93,2	65,4	54,7	0,3	12,1	2,1	10,3
20 – 30	127,8	85,4	72,4	0,4	20,1	2,6	14,8
30 – 50	132,4	83,8	72,4	0,5	26,8	2,6	13,9
50 – 100	100,2	60,8	53,2	0,4	24,6	2,0	8,6
100 ha i więcej . . .	198,1	112,3	90,3	0,5	58,5	2,4	18,4

w odsetkach

2002

Ogółem	100,0	74,7	60,7	0,5	11,7	4,2	6,1

2010

Ogółem	100,0	65,9	55,0	0,3	18,4	2,1	9,7

z tego w grupach obszarowych UR:

0 – 1 ha	100,0	62,1	49,2	0,2	4,7	6,7	6,5
powyżej 1 ha	100,0	65,9	55,0	0,3	18,4	2,1	9,7

Tabl. 8. Zwierzęta gospodarskie według użytkowników w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010		
	ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne		
		razem	w tym o powierzchni powyżej 1 ha UR	

w tysiącach sztuk

Bydło	415,4	466,0	425,6	424,7
w tym krowy	173,5	177,0	161,2	160,8
Trzoda chlewna	2224,2	1791,3	1682,0	1675,8
w tym lochy	227,3	190,3	170,8	170,4
Owce	30,6	14,1	11,4	11,3
Konie	8,5	9,6	9,1	8,7
Kozy	8,4	3,0	3,0	2,9
Króliki	17,8	8,1	8,1	7,4
Drób ogółem	12039,1	8932,6	8312,4	7352,1

obsada na 100 ha użytków rolnych w sztukach

Bydło	37,6	42,9	45,0	45,1
w tym krowy	15,7	16,3	17,0	17,1
Trzoda chlewna	201,2	165,0	177,8	178,1
w tym lochy	20,6	17,5	18,1	18,1
Owce	2,8	1,3	1,2	1,2
Konie	0,8	0,9	1,0	0,9
Kozy	0,8	0,3	0,3	0,3
Króliki	1,6	0,7	0,9	0,8
Drób ogółem	1088,9	823,0	878,5	781,4

Tabl.9. Zwierzęta gospodarskie według grup obszarowych użytków rolnych w 2010 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Bydło	Trzoda chlewna	Owce	Konie	Drób ogółem
<i>w tysiącach sztuk</i>					
Ogółem	466,0	1791,3	14,1	9,6	8932,6
z tego w grupach obszarowych UR:					
0 – 1 ha	1,2	6,2	0,1	0,4	1286,1
1 – 2	1,1	9,1	0,0	0,5	399,7
2 – 3	1,7	12,9	0,1	0,4	666,0
3 – 5	5,9	32,2	0,2	0,8	701,5
5 – 7	12,5	57,6	0,2	0,8	410,6
7 – 10	34,0	139,9	0,2	1,1	475,3
10 – 15	72,8	250,7	1,2	1,4	768,0
15 – 20	66,8	214,5	1,0	1,0	712,2
20 – 30	93,7	299,3	2,2	1,2	674,4
30 – 50	79,5	289,7	3,1	0,9	481,7
50 – 100	37,6	195,2	2,8	0,4	688,6
100 ha i więcej	59,5	283,9	3,1	0,8	1668,4

obsada na 100 ha użytków rolnych w sztukach

Ogółem	42,9	165,0	1,3	0,9	823,0
z tego w grupach obszarowych UR:					
0 – 1 ha	22,1	116,9	1,1	7,7	24198,0
powyżej 1 ha	43,0	165,3	1,3	0,9	708,0

Tabl. 10. Ciągniki i maszyny rolnicze w gospodarstwach rolnych według użytkowników
w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2010		
	ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne		
		razem	w tym o powierzchni powyżej 1 ha UR	

w tysiącach sztuk

Ciągniki ogółem	83,1	89,4	87,4	86,2
z tego o mocy:				
do 15 kW	1,8	1,1	1,1	1,0
15 do 25	15,3	19,5	19,4	18,9
25 do 40	29,1	32,7	32,3	31,9
40 do 60	25,1	18,9	18,4	18,2
60 do 100	8,9	13,5	13,0	13,0
100 kW i więcej	2,9	3,6	3,2	3,2
Kombajny zbożowe	10,2	12,8	12,5	12,5
Kombajny ziemniaczane	4,5	4,7	4,7	4,7
Kombajny buraczane	5,8	5,7	5,7	5,7
Silosokombajny	1,2	1,4	1,3	1,3
Opryskiwacze polowe	31,8	34,2	34,0	33,8
Opryskiwacze sadownicze	1,5	1,4	1,3	1,3

w odsetkach

Ciągniki ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
z tego o mocy:				
do 15 kW	2,1	1,3	1,3	1,1
15 do 25	18,4	21,8	22,2	21,9
25 do 40	35,0	36,6	36,9	37,0
40 do 60	30,3	21,1	21,0	21,2
60 do 100	10,7	15,1	14,9	15,1
100 kW i więcej	3,5	4,1	3,7	3,7

Tabl. 11. Ciągniki i maszyny rolnicze w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ciągniki	Kombajny			Siloso-kombajny	Opryski-wacze polowe	Opryski-wacze sado-wnicze
		zbożowe	buraczane	ziemnia-czane			

w tysiącach sztuk

2002

Ogółem	83,1	10,2	5,8	4,5	1,2	31,8	1,5

2010

Ogółem	89,4	12,8	5,7	4,7	1,4	34,2	1,4
z tego w grupach obszarowych UR:							
0 – 1 ha	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
1 – 2	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1
2 – 3	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,1
3 – 5	4,7	0,1	0,0	0,1	0,0	1,5	0,2
5 – 7	6,0	0,2	0,1	0,1	0,0	2,5	0,1
7 – 10	10,9	0,6	0,3	0,3	0,1	5,2	0,2
10 – 15	15,8	1,7	0,9	0,8	0,2	7,3	0,2
15 – 20	11,8	2,0	1,1	0,8	0,2	5,1	0,1
20 – 30	13,9	3,1	1,5	1,1	0,4	5,3	0,1
30 – 50	11,0	2,9	1,2	0,9	0,3	3,7	0,1
50 – 100	5,5	1,4	0,5	0,5	0,1	1,6	0,1
100 ha i więcej	4,2	0,8	0,1	0,1	0,1	0,8	0,1

na 100 gospodarstw w sztukach

2002

Ogółem	71,6	8,8	5,0	3,9	1,0	27,4	1,3

2010

Ogółem	100,8	14,4	6,4	5,4	1,6	38,6	1,6
z tego w grupach obszarowych UR:							
0 – 1 ha	5,6	0,1	0,0	0,1	0,0	0,8	0,1
powyżej 1 ha	129,8	18,8	8,4	7,0	2,1	50,2	2,0

Tabl. 12. Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych w czerwcu 2010 r. według grup obszarowych użytków rolnych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Pracujący ogółem	Gospodarstwa indywidualne			Gospodarstwa osób prawnych	
		pracujący w swoim gospodarstwie rolnym			pracownicy najemni stali	
		razem	wyłącznie	głównie		

w tysiącach osób

Ogółem	103,0	96,6	88,0	8,6	3,1	3,3
z tego w grupach obszarowych UR:						
0 – 1 ha	7,5	7,2	6,5	0,6	0,2	0,1
1 – 2	6,0	5,9	5,0	0,9	0,1	0,0
2 – 3	4,7	4,6	3,9	0,7	0,1	0,0
3 – 5	7,6	7,5	6,5	1,0	0,1	0,0
5 – 7	8,3	8,2	7,2	1,0	0,1	0,0
7 – 10	13,2	13,1	11,8	1,3	0,1	0,0
10 – 15	16,8	16,6	15,3	1,3	0,1	0,0
15 – 20	11,2	10,8	10,1	0,6	0,4	0,0
20 – 30	11,3	11,1	10,5	0,7	0,1	0,0
30 – 50	7,9	7,6	7,3	0,4	0,2	0,0
50 – 100	3,7	3,2	3,1	0,2	0,4	0,1
100 ha i więcej	4,9	0,9	0,8	0,1	1,2	2,9

w odsetkach

Ogółem	100,0	93,8	100,0	91,1	8,9	3,0	3,2
z tego w grupach obszarowych UR:							
0 – 1 ha	100,0	95,9	100,0	91,5	8,5	2,4	1,7
powyżej 1 ha	100,0	93,7	100,0	91,1	8,9	3,0	3,3

Tabl.13. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych według grup wieku, płci i grup obszarowych użytków rolnych w 2010 r.

GRUPY OBSZAROWE UŻYTKÓW ROLNYCH W HA	Ogółem	W wieku					
		poniżej 25 lat	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
	w tysiącach osób						

Użytkownicy ogółem

Ogółem	76,7	1,1	11,4	19,3	25,6	15,3	4,0
0 – 1 ha	10,6	0,1	1,2	2,0	2,8	2,8	1,7
1 – 2	7,8	0,1	1,0	2,0	2,4	1,7	0,7
2 – 3	5,5	0,1	0,7	1,4	1,8	1,1	0,4
3 – 5	7,5	0,1	1,1	1,9	2,5	1,6	0,4
5 – 7	6,8	0,1	1,1	1,7	2,4	1,3	0,2
7 – 10	9,5	0,1	1,5	2,5	3,4	1,7	0,2
10 – 15	10,6	0,2	1,7	2,7	3,8	2,1	0,2
15 – 20	6,3	0,1	1,2	1,6	2,2	1,1	0,1
20 – 30	6,1	0,1	1,0	1,7	2,2	1,0	0,1
30 – 50	3,9	0,1	0,6	1,2	1,3	0,7	0,1
50 – 100	1,6	0,0	0,3	0,5	0,6	0,2	0,0
100 ha i więcej	0,5	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0

w tym kobiety

Ogółem	18,7	0,3	3,1	4,5	5,8	3,4	1,6
0 – 1 ha	4,7	0,1	0,5	0,8	1,3	1,1	0,7
1 – 2	2,8	0,0	0,4	0,7	0,9	0,6	0,3
2 – 3	1,9	0,0	0,2	0,5	0,6	0,4	0,2
3 – 5	2,2	0,0	0,3	0,6	0,8	0,4	0,1
5 – 7	1,7	0,0	0,3	0,4	0,6	0,3	0,1
7 – 10	2,0	0,0	0,4	0,5	0,6	0,3	0,1
10 – 15	1,7	0,0	0,4	0,4	0,5	0,2	0,1
15 – 20	0,8	0,0	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0
20 – 30	0,6	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0
30 – 50	0,3	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
50 – 100	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
100 ha i więcej	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabl. 14. Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w ciągu roku według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2002 i 2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	Pracujący ogółem ^a	Gospodarstwa indywidualne				Gospodarstwa osób prawnych	
		rodzinna siła robocza				pracownicy najemni stali	
		razem ^a	użytkownicy	współmałżonkowie	pozostali członkowie rodziny ^a		

w tysiącach osób

2002

Ogółem	193,1	185,3	98,3	51,2	35,8	3,2	4,5

2010

Ogółem	179,1	172,8	76,7	44,6	51,5	3,1	3,3

z tego w grupach obszarowych UR:

0 – 1 ha	18,6	18,3	10,6	4,3	3,5	0,2	0,1
1 – 2	14,6	14,5	7,8	3,7	3,0	0,1	0,0
2 – 3	10,6	10,5	5,5	2,7	2,4	0,1	0,0
3 – 5	15,8	15,6	7,5	3,9	4,2	0,1	0,0
5 – 7	15,2	15,1	6,8	3,9	4,4	0,1	0,0
7 – 10	22,6	22,4	9,5	5,8	7,2	0,1	0,0
10 – 15	26,7	26,5	10,6	6,8	9,0	0,1	0,0
15 – 20	16,6	16,2	6,3	4,3	5,6	0,4	0,0
20 – 30	16,7	16,5	6,1	4,5	6,0	0,1	0,0
30 – 50	11,4	11,1	3,9	3,0	4,1	0,2	0,0
50 – 100	5,1	4,6	1,6	1,3	1,6	0,4	0,1
100 ha i więcej	5,4	1,3	0,5	0,4	0,4	1,2	2,9

w odsetkach

2002

Ogółem	100,0	96,0	100,0	53,0	27,6	19,4	1,7	2,3

2010

Ogółem	100,0	96,5	100,0	44,4	25,8	29,8	1,7	1,8

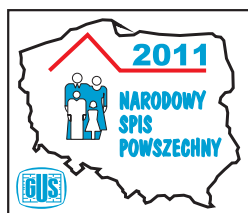
z tego w grupach obszarowych UR:

0 – 1 ha	100,0	98,4	100,0	57,6	23,4	18,9	0,9	0,7
powyżej 1 ha	100,0	96,2	100,0	42,8	26,1	31,1	1,8	2,0

a W 2010 r. z uwzględnieniem członków rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego wnoszących wkład pracy w gospodarstwo rolne w ciągu roku (bez wynagrodzenia), którzy:

- mieszkali z użytkownikiem, ale nie tworzyli z nim wspólnego gospodarstwa domowego,
- nie mieszkali z użytkownikiem.

NOTATKI

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011) 1 IV – 30 VI 2011 r.

(według stanu na dzień 31 marca 2011 r., godz. 24:00)

Podstawa prawna:

*ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r.
(Dz. U. z 2010 r., Nr 47, poz. 277) oraz akty prawne Unii Europejskiej.*

Spis umożliwi m.in.:

- zebranie aktualnych informacji demograficzno-społecznych oraz społeczno-ekonomicznych niezbędnych dla realizacji polityki społecznej i planowania rozwoju społeczno-gospodarczego kraju,
- dostarczenie informacji o zmianach i przeobrażeniach, jakie zachodziły od ostatniego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2002 r.,
- wykonanie zobowiązań międzynarodowych.

Spisem są objęte:

- osoby stale zamieszkałe i czasowo przebywające w mieszkaniach, budynkach i pomieszczeniach niebędących mieszkaniami,
- osoby niemające miejsca zamieszkania,
- mieszkania, budynki, obiekty zbiorowego zakwaterowania i inne zamieszkane pomieszczenie niebędące mieszkaniami.

Dane pozyskiwane są bezpośrednio z rejestrów i systemów informacyjnych oraz poprzez:

- samospis internetowy – w dniach 1 IV – 16 VI 2011 r.,
- wywiad telefoniczny – w dniach 8 IV – 30 VI 2011 r.,
- wywiad bezpośredni – w dniach 8 IV – 30 VI 2011 r.

Dane zbierane będą wyłącznie na formularzach elektronicznych

Obowiązek udzielania odpowiedzi

wynika z ustawy o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r.

Na zasadzie dobrowolności zbierane są dane dotyczące:

pozostawania w związku nieformalnym, wyznania (przynależności wyznaniowej),
liczby urodzonych dzieci i planów prokreacyjnych, niepełnosprawności

Tajemnica statystyczna

Wszystkie zbierane podczas spisu dane są poufne i podlegają szczególnej ochronie.
Będą wykorzystywane wyłącznie do opracowań zbiorczych i analiz.

W sprawie pytań i wątpliwości można kontaktować się:

- z Gminnym lub Wojewódzkim Biurem Spisowym,
- z działającą podczas spisu infolinią – Call Center.

Pytania dotyczące spisu można kierować na adres: spis@stat.gov.pl
lub poprzez stronę internetową www.stat.gov.pl – w części – „Pytania do GUS”.